

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרוייקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו חפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמצאת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

יום א' י"ב אב - שבת י"ח אב תשפ"ג

העלון מוקדש לעילוי נשמת: הר"צ רבי שמואל מרדכי בן סול שולמית זצ"ל ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

מסכת גיטין ע"ה-פ"א

שבוע פרשת עקב

העלון מוקדש לעילוי נשמת: ר' אליהו בן חנה ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

דף ע"ה ע"א

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחיה לא הויא נתינה.

ובאיזה ענין מדברים כאן, וכי יעלה על דעתינו שאדם יכול לכפות על חבירו לקבל ממנו מתנה שאינו חפץ בה, כתבו הראשונים [רשב"א ריטב"א] ומאי מספקא ליה לרבא, ואפילו בלא הלל הא פשיטא וכי יקבל מתנה בעל כרחו אם אינו רוצה, ורב שימי בר אשי נמי היכי בעי למימר דנתינה על כרחו הויא נתינה, וכי איכא מאן דפליג בצווח מעיקרו דלא הויא נתינה. ויש לומר דמתנה בעלמא הא ודאי פשיטא דאינו זוכה בה בעל כרחו ונתינה בעל כרחו לא הויא נתינה, אבל הכא כיון שנתן לה הגט על תנאי זה, והגט בידה והמעות הללו אצלה, אינו אלא כחוב, והיא באה עכשיו להפטר בנתינה זו, בזה שייך למימר אף שהיא נתינה בעל כרחו שמה נתינה. אמנם אינו ממש כחוב, דאם כן היה פשוט שיכולה לתת לו בעל כרחו, אבל דמיא לבית בבתי ערי חומה דדמיא קצת לחוב, כיון שיש לו לקבל המעות, ודמיא קצת למתנה כיון שהבית מכור לו מכירה גמורה, אלא דרחמנא הוא דאוקמיא אפדיון, ומשום הכי מספקא ליה, משום דדמיא קצת לחוב ודמיא קצת למתנה.

והרשב"א כתב באופן קצת אחר, דכשאמר לה לאשה על מנת שתתני לי מאתים זוו, אינו תולה קבלת המעות בדעת עצמו אלא בדעת האשה הוא תולה, שכל זמן שתרצה לתת יהא הוא מוכן לקבלם, והילכך הוי ליה כמי שהוא חייב בקבלתם, ומשום הכא איצטריכינן למילף מדהלל דנתינה בעל כרחו אף בכי הא לא שמה נתינה, ואע"פ שתלה בדעת האשה, ובהא הוא דפליג רב שימי.

וכתב עוד הרשב"א, עוד נראה לומר דאפילו למאן דאמר נתינה בעל כרחו שמה נתינה, היינו דוקא שהנותן נפטר בנתינתו וזכה במה שבידו בקיום תנאו, והיינו טעמא דגט,

והיינו טעמא דבית בבתי ערי חומה, זכתה האשה בגט שבידה, וזכה הלה בבית קיום תנאם, והוא הדין לנשבע ליתן לחבירו נותן לו בעל כרחו ונפטר. אבל שתהא נתינה לגבי מי שנתן להם בעל כרחו לא, שא"א לזכות לאדם בעל כרחו, והיינו טעמא דמתנה, והוא הדין והוא הטעם לאומרת תן לי מנה ואתקדש אני לך, ונשבע הלה ליתן לה ונתן לה בעל כרחו, יצא הלה ידי שבועה והיא אינה מקודשת כנ"ל:

ולהלכה כתב הריטב"א, ולענין פסק הלכה בעיין לא איפשטא, דכיון דרבא אתי לאוכוחי מהא דהלל ורב שימי דחי לה דלא תפשוט, הוי ליה הדבר ספק, ולענין גט אזלינן לחומרא, ובגט ודאי לא הויא נתינה לחומרא ואינה מגורשת, והוא הדין נמי בממון דלא הויא נתינה בכיוצא בזה, אבל בחוב שהוא חייב לחבירו או בפקדון נתינה על כרחו הויא נתינה ואפילו להפטר משבועה. ובחוב דוקא כשזורק אותם תוך רשותו אבל בפקדון אחר זמנו אפילו באומר טול את שלך שאיני רוצה לשמרו פטור מפשיעה דאפילו שומר חנם לא הוי.

וכתב עוד הריטב"א, דאף על גב דלענין פרעון אמרינן דנתינה בעל כרחו הוי נתינה, מכל מקום באופן של פרעון שלא בפניו, כגון שמזכה לו על ידי אחר, בכי הא ודאי נראה שאינו פטור משבועה אם נשבע לו כל זמן שהוא במקום שאפשר לתתם לו והוא מזכה אותם על ידי אחר, כיון דקי"ל דחייב באחריותו.

וכן כתב הרשב"א, ולענין פסק הלכה לא נתברר אם נתינה בעל כרחו הויא נתינה או לא. הילכך לענין גט דאיסורא הוא אינה מגורשת, וגט פסול הוא דספק איסורא לחומרא, ולענין קדושין כגון שאמר לה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוו ונתן לה בעל כרחו, שאף הוא בא עכשו לגמור קנינו בנתינה זו בעל כרחו, הרי זה ספק מקודשת. אבל לענין ממונא איכא למימר דהויא נתינה, כיון דללישנא בתרא

כולל ומכון ראש פינה:

כן מלשונו שכתב והוא אינו רוצה לקבל [וכ"כ הב"ש סק"ז] וגם כתבו דכשקבלם אפילו בע"כ לכ"ע הוה נתינה [שם] ולא משמע כן מדברי הרא"ש והרשב"א, ע"ש, ולכן לדינא בכל עניין היא ספק מגורשת ואין להקל בזה, ושלא בפניו וודאי לא הוה נתינה:

דף ע"ה ע"ב

רב אשי אמר הא מני רבי היא דאמר רב הונא אמר רב כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי.

מפשטות לשון הגמרא משמע שבאה הגמרא לומר דבכל האומר מעכשיו לא בעינן תנאי התנאים כגון תנאי כפול וכו'. ובאמת בראשונים דנו בזה, ומצאנו בזה מחלוקת, וז"ל הרשב"א, רב אשי אמר הא מני רבי היא, דאמר רב הונא א"ר כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי. כלומר ואפילו כי איכא תנאי כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו דתנאו קיים הוה מגורשת, דמכי מטי גיטא לידה איגרשא לה ומקיימא תנאה ואזלא. ולא למימרא דכל האומר על מנת לא בעי תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה, למאן דס"ל הכי בעלמא. וכתב עוד, הרי"ף ז"ל כתב בתשובה דהאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי, בין באיסורא בין בממונא, ואין צריך עמו לכל תנאין אלו. וכאן בסוגיא כתב הרי"ף [ל"ז ע"ב מדפי הרי"ף], והלכתא כרבנן, ועל גב דבעינן תנאי כפול, ה"מ באם תשמשי ואם לא תשמשי, כענין שנאמר (במדבר לב, ב) אם יעברו בני גד ובני ראובן וגו', וכדאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע, אבל בעל מנת לא, דקיימא לן דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי. ע"כ. וכתב הרשב"א, נראה שהוא ז"ל מפרש לזו דרב אשי הא מני רבי היא, כלומר לא מפני שהתנאי בטל כאביי ורבה, דתנאי ודאי קיים דכל האומר על מנת אינו צריך לכל התנאין הללו, אלא דאפילו הכי מתגרשת מעכשיו משום דכי מעכשיו דמי ומקיימא תנאה ואזלה. ואף משמו של רבינו האי גאון ז"ל אמרו שכתב כן בתשובה. ולדבריהם כל שכן במעכשיו שאינו צריך לתנאין אלו, וכך כתב הרמב"ם ז"ל [הלכות אישות פ"ו הלכה י"ז] וכל האומר על מנת אינו צריך לכפול תנאו ולהקדים התנאי למעשה, אלא אף ע"פ שהקדים המעשה תנאו קיים. וכן כתב הגאון ז"ל בתשובה בעל מנת וכ"ש במעכשיו. והראב"ד ז"ל נתן טעם לדבריהם דתנאי דעל מנת או של מעכשיו כיון דמהשתא חייל מעשה בתנאי חייל, דהשתא מתנה עמו הוא, אבל על תנאי דאם כיון שהתנאי בא לבטל המעשה שלא יחול מעתה, אין בו כח לבטל המעשה אלא אם כן כפל אותו.

והביא עוד הרשב"א את דברי הרמב"ן שהביא ירושלמי דמשמע שם להיפך, דתנאי דעל מנת ומעכשיו בעינן תנאי כפול, ולאחר לא בעינן תנאי כפול. ונשאר שם הרשב"א בצ"ע.

ולהלכה פסק בשו"ע [אבן העזר סימן ל"ח סעיף ב'] כל תנאי צריך להיות בו ארבע דברים, ואלו הן: ושיהיה כפול, ושיהיה הן שלו קודם ללאו, ושיהיה התנאי קודם למעשה, ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו. ואם חסר

אליבא דרבא הוה נתינה, קיימא לן כלישנא בתרא לענין ממונא, ואע"ג שהקשו עליו רב פפא ואיתימא רב שימי, לאו מדרך הבריור אקשו ליה, אלא בדילמא, ומאי דאיפשיטא ליה לרבא איסתפק ליה לרב שימי, והלכך לא שבקינן מאי דאיפשיטא ליה לרבא ונקטינן מאי דאיסתפקא ליה לרב שימי. אמנם מאידך גיסא אפשר לומר דכיון דרבא לאו מסברא דנפשיה קאמר, אלא מתקנתו של הלל הוא דלמד, וראיה זו נדחתה על ידם, אגן נמי מספיקא כרב שימי עבדינן, דמספיקא לא מפקינן ממונא וקרקע בחזקת בעליה עומדת [וכן נקט גם הריטב"א כצד זה]. ומיהו ודאי מסתברא לענין מטלטלין אם מסרם לו על מנת שיתן לו מאתים זוז לא מפקינן מיניה, דמטלטלין היכא דקיימי ניקמו, ונתינה בעל כרחו הוה נתינה. וסיים הרשב"א, וראיתי בספר העיטור בשם רבינו האי גאון ז"ל דהילכתא כלישנא בתרא דרבא. והרי"ף ז"ל לא הביא מכל זה כלום בהלכותיו. והרמב"ם [פ"ח מהלכות גירושין הלכה כ"א] כתב, נתנה לו בעל כרחו והוא אינו רוצה לקבל הרי זה גט פסול עד שתתן מדעתו:

והר"ן [ל"א ע"א מדפי הרי"ף] גם כן הביא את ספר העיטור הנ"ל, וכתב להדיא דזו סברתם לפסוק כנ"ל, דאף על גב דאתקיף עלה רב פפא ואמר דלמא אפילו בפניו נמי מדעתו אין בעל כרחו לא לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרבא משום אתקפתיה דרב פפא דלא איתמר אלא דרך דחייה בעלמא. ואף דברי הר"ם במז"ל הנ"ל מטיין כן, דכבר כתב בפ"י מהלכות גירושין שכל מקום שנאמר בחבור זה שהגט פסול אין פסולו אלא מדברי סופרים בלבד ולכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא והולד כשר, ומעתה אילו היה הרב ז"ל סובר שהדבר ספק היה כותב מגורשת ואינה מגורשת, אלא ודאי נראה שהוא פוסק כלישנא בתרא דרבא, אלא שרצה להחמיר לכתחלה מפני חומר ערוה ולא רצה להתירה לינשא לכתחלה. ונמצאת למד שהאומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז ונתנם לה בעל כרחו מקודשת וכן לענין דיני ממונות נתן לו בית נתן לו שדה על מנת שיתן לו מאתים זוז ונתנם לו על כרחו זכה, ואחרים אומרים שהדבר ספק בהני לישני הלכתא כמאן ולפיכך בגיטין וקדושין הרי היא ספק מגורשת וספק מקודשת ובדיני ממונות במטלטלין שמסר ליד המקבל מספיקא לא מפקינן מיניה ובקרקעות הרי הן בחזקת בעלים הראשונים דלעולם ארעא בחזקת מרה קמא קיימא:

ובערוך השולחן [סימן קמ"ג] הביא את הדעות להלכה בזה, וכתב, כתב הרמב"ם וכו' והנה זה שכתב דבנתינה בע"כ הגט פסול וכוונתו שפסול מדרבנן, משום דס"ל דמעיקר דינא נתינה בע"כ שמה נתינה ולכן מן התורה הגט כשר אלא דמכל מקום מדרבנן פסול [ב"ש סק"ז], והרא"ש והרשב"א פסקו דהיא ספק מגורשת והוי ספיקא דאורייתא [וכ"כ הר"ן בשם אחרים שם] ואפילו לדעת הרמב"ם נראה דדווקא כשעכ"פ קבלם, ויש אומרים דאפילו לא קבלם כיון שהיא רצתה ליתן הוה נתינה מדינא להרמב"ם [ב"י בשם רבן] ויש שדקדקו

התנאי אחד מהם, הרי התנאי בטל, וכאילו אין שם תנאי כלל, אלא תהיה מקודשת מיד, כאלו לא התנה כלל. הזכיר לאו קודם להן וחזר והזכיר הלאו אחר הן, הרי תנאי כאילו הזכיר הן קודם ללאו (הר"ן פרק מי שאחזו). [סעיף ג'], כל האומר מעכשיו, או על מנת, אינו צריך לכפול תנאו ולא להקדים תנאי למעשה, אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו. ויש חולקין ואומרים דאפילו באומר מעכשיו, או על מנת, צריך להיות בתנאי כל הד' דברים.

אלא אמר רבא אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט אם לא מתי לא יהא גט אם לא מתי לא יהא גט פורענותא לנפשיה, אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט בעינן הן קודם ללאו.

ומכל זה משמע דלהלכה למעשה קיימא לן כרבי מאיר דבעינן תנאי כפול ותנאי קודם למעשה וכו', אמנם נחלקו בזה בראשונים, וכתב הרמב"ן, אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם לא מתי לא יהא גט. פירוש, ולא משום שהלכה כרבי מאיר דיחידא הוא ורבנן פליגי עליה לקמן ובכל מקום, ולא אשכחן דאיפסיקא הלכתא כרבי מאיר בהדיא, ועוד דעיקר תנאי בני גד ובני ראובן בממון הוא דכתיב ובממון הוא דאמר רבי מאיר דבעינן תנאי כפול אבל לא באיסורא, אלא דגיטין וקידושין איסורא דאית ביה ממונא הוא כדאיתא במסכת שבועות [ל"ז ב'], ואשכחן בדיני ממונות דאפילו גילויי דעתא נמי מהני ביה, אלא שמואל לרווחא דמילתא אתקין לחומרא שחשש דילמא איכא דס"ל כרבי מאיר ואתי לאכשורי לגיטא ושרי אשת איש לשוק וכו', וכן כתב ה"ר שמואל רומרוגי [רשב"ם] ז"ל בפירוש בבא בתרא שלו בפרק יש נוחלין כלשון הזה, ואע"ג דגבי גיטין קי"ל כרבי מאיר דבעי תנאי כפול, ה"מ לענין גיטין וקדושין הוא דבעינן תנאי כפול לכתחלה לרווחא דמילתא דילפינן מתנאי דבני גד ובני ראובן, ומיהו לגבי דיני ממונות לא בעינן תנאי כפול וכו', וכן הוא גם ברשב"א ובריטב"א.

שמשתו יום אחד הניקתו יום אחד הרי זה גט אמר רב חסדא, לא קשיא הא רבנן, והא רבן שמעון בן גמליאל וכו' רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש. רב אשי אמר כל סתם נמי כמפרש יום אחד דמי.

ובאופנים השונים בתנאים הנ"ל, הרמב"ם כתב [פ"ח מהלכות גירושין הלכה י"ט], התנה עליה שתעשה דבר זה סתם הרי זה כמפרש יום אחד הואיל ולא פירש כמה זמן תעשה, כיצד אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתעשה עמי מלאכה על מנת שתשמישי את אבא על מנת שתניקי את בני, אם עשתה עמו מלאכה או שמשא את אביו יום אחד או שהניקה בנו יום אחד בתוך הזמן שהבן יונק בו והוא בתוך כ"ד חדש הרי זה גט. מת הבן או מת אביו קודם שתינוק ותשמש אינו גט. אמר לה על מנת שתניקי את בני או תשמישי את אבי שתי שנים הרי זו משלמת הזמן שפירש. מת הבן או האב תוך הזמן, או שאמר האב אין רצוני שתשמישי, אינו גט, שהרי לא נתקיים התנאי וכן כל כיוצא בזה. ע"כ. והוא כרב אשי כמ"ש הרי"ף וכת"ק דרשב"ג במשנה דאף בעכבה שאינה ממנה אינו גט.

ואף על פי דבדיני ממונות כשאדם מתחייב עצמו בסתם כוונתו לכל הזמן שנצרך עניין זה, בגיטין היינו טעמא דקים לן דכל מגרש אשתו לצערה קא מכוין ולא מפני הרווחה דידיה, דרוב גירושין הוא מצד שנאה, ולצערה די ביום אחד, מה שאין כן בדיני ממונות כשאומר על מנת שתשמש או תזון וודאי כוונתו לכל הזמן שצריך [ר"ן בשם הרשב"א]. ואם תקשה מנלן דרק לצעורה קא מכוין, שמא כיון גם להרווחה דידיה, כתב ערוך השולחן די"ל דאילו כן היה מפרש שתניק או תשמש כך וכך זמן כדי לצערה יותר, אלא וודאי מדלא פירש כוונתו רק לצערה ודי ביום אחד. ולכן במת הבן או האב קודם הנקה ושימוש אינו גט שהרי לא נתקיים תנאו כלל, שכוונתו היה לצערה ולא נצטערה, ואפילו בלא זה בהכרח שיתקיים תנאו, ולכן בהתנה שתי שנים ומתו קודם הזמן, או שאין האב רוצה בשימושה, אף שלא הקניטתו ואין העיכוב ממנה מכל מקום סוף סוף הרי התנאי לא נתקיים. ויש אומרים דלשיטה זו [לדב אשי] בסתם דדי ביום אחד אם מתו קודם ולא הניקה ולא שימשה כלל דהוה גט, כיון שלא פירש הזמן כוונתו היתה כשתצטרך וכשלא תצטרך אין התנאי מעכב [תוס' ורשב"א] ולהלכה בוודאי שיש לילך בכל גווני לחומרא [ב"ש סקט"ו]. וכן י"א בהתנה שתי שנים ומתו קודם כלות השתי שנים, או שהאב אינו רוצה בשימושה והיא לא הקניטתו ג"כ הוה גט, דכל עכבה שאינה ממנה הרי זה גט [רא"ש בשם ר"ת ור"י וכרשב"ג] וכתב ערוך השולחן דפשוט דגם בזה יש לילך לחומרא בכל עניין כיון דפלוגתא דרבוותא היא:

אבל הרא"ש ז"ל ועוד ראשונים פסקו דאפילו אמר סתם על מנת שתניקי את בני או שתשמישי את אבי צריכה לינק עד שתי שנים לולד ולהאב צריכה לשמש כל ימי חייו [כרבא]. דכיון שלא פירש הזמן כוונתו לכל זמן שצריכים. ובזה פשיטא דאם התחילה להניק או לשמש אפילו שעה אחת ומתו דהוה גט דהא נתקיים התנאי. וכתב ערוך השולחן דבאומר איני רוצה בשימושה, אפילו לא הקניטתו, יש להתיישב בזה, ויותר הדעת נוטה דבכהאי גוונא כשלא קבע זמן והתחילה לשמש והאב אינו רוצה יותר בשימושה והיא לא הקניטתו מקרי שנתקיים התנאי [וכ"כ הב"ש סוף סקט"ו וכ"מ מראשונים]:

וכתב עוד שם בערוך השולחן, יראה לי דבעל מנת שתעשי עמי מלאכה גם הרא"ש מודה להרמב"ם דכשאמר סתם די ביום אחד, דאם לא כן איזה גבול יש לדבר. דבשלמא בהנקה הוא כל זמן שלא יהיה התינוק בן שתי שנים, ובשימוש האב הוה כל ימי חיי האב, וכל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות, אבל בעשיית מלאכה סתם, אם נאמר דהוה בלא גבול ותצטרך לעשות מלאכה כל ימי חייה אין זה כריתות כלל, כמו על מנת שלא תשתי יין כל ימי חייכי, ומסתמא לא היתה כוונתו להתנות תנאי שיתבטל הגט מחמתו. אך אפשר לומר כיון שאמר על מנת שתעשי עמי מלאכה הוה התנאי לכל ימי חייו והוה כריתות, וצ"ע:

וּלְיַחְוֹשׁ שְׂמָא פִּיּוּס אִמְר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא הֵכִי אִמְר אַבָּא מְרִי מִשְׁמִי דְרַב בָּאוּמֵר נֶאֱמַנְתָּ עָלֵי לּוֹמֵר שְׂלָא בִּאֲתִי.

לעיל [י"ה ע"ב] מבואר שנחלקו רש"י ותוספות בחשש שמא פייס, דלרש"י, וכן כתב הטור, הוי חשש גט ישן שיבואר לקמן, ולתוספות והרמב"ם חוששין שמא ביטל את הגט. ונתבאר [כ"ט ע"ב] דכל זה דוקא בנשואה, אבל בארוסה ליכא לחשש זה.

והקשה ערוך השולחן, דיש לשאול לפ"ז המשליש גט לאשתו על זמן והוא עמה בעיר נישואי שמא פייסה, וכתב דהתשובה בזה דכבר אמרו חז"ל על כעין זה אם איתא דפייס קלא אית ליה ומדליכא קלא ש"מ שלא פייסה, ולמה יש לזה קול שהרי השכנים שומעים הקטטה שביניהם וכאשר יפייסה וישקוטו מריב הכל מרגישין, וצ"ל דסברא זו אינו אלא כשהן בעיר אחת, שמתחלה שומעין הקטטות וממילא שמרגישין כשפייסה ונשקטו הקטטות, אבל כשאינו בעיר ליכא הרגשה אף אם יבא בצנעה ופייסה, מפני שהקטטות שמכבר כבר נשכחו וההרגש אינו אלא כשהפיוס הוא אחר הקטטה מיד.

וה"ל הרמב"ם [פ"ט מגירושין הלכה ט'] התנה עליה שתתגרש כשיעבור מנגד פניה שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא ולא נתייחד עמה כשילך וישעה שלשים יום תהיה מגורשת ואף על פי שהיה הולך ובא בתוך שלשים יום הואיל ולא נתייחד עמה הרי זה גט כשר. במה דברים אמורים כשהתנה ואמר הרי היא נאמנת עלי לומר שלא פייסתיה, אבל אם לא האמינה חוששין שמא פייסה כשהיה הולך ובא ומחלה לו וחזר וביטל הגט כשפייסה ומפני חשש זה יהיה הגט פסול אחר שלשים יום. וכן האומר לאשה הרי זה גיטך לאחר י"ב חדש והיה עמה במדינה חוששין שמא פייסה עד שיאמר נאמנת עלי לומר שלא פייסתיה. עוד כתב, וכן כל התנאים שהן תלויין ברצונה ואם רצתה ומחלה אותן לבעלה בטל הגט חוששין לה שמא פייס עד שיאמר נאמנת עלי, במה דברים אמורים במתגרשת מן הנשואין שלבו גס בה אבל במתגרשת מן האירוסין אין חוששין לה שמא פייס. ולרמב"ם הוא להיפך מרש"י הנ"ל, דאדרבה דחששא דשמא פייס אינו אלא כשהם בעיר אחד.

ומה שתלה הרמב"ם שם בתנאין שהן תלויין ברצונה, השיגו הראב"ד וז"ל, איני יודע מחילה זו מה היא ומה יש בידה למחול בתנאים, והפיוס אינו אלא שנתפייס עמה שלא לגרשה ובטל הגט שביתה.

ובערוך השולחן האריך בזה לבאר דברי הרמב"ם, ומפני שיש בדבר כמה עניינים יסודיים נביא את דבריו.

הנה הבעל כשמגרש את אשתו הוא באחד מארבע סיבות, האחת כשהוא שונאה, והשנית שהיא שונאתו ומבקשת ממנו גט, והשלישית שמתוך קטטות ומריבות בא לכלל כעס ומגרשה, והרביעית שמגרשה כדי שלא תזדקק ליבם או שלא

תשאר עגונה. והדבר מובן דבסיבה הראשונה כשמגרשה מפני ששונאה אינו מתנה שום תנאי, ואינו מפליג לזמן רק מגרשה תיכף ומיד, ובהסיבה השנייה ששונאתו ומבקשת ממנו גט מתנה עליה תנאי שתתן לו מעות וכיוצא בזה, ובהשלישית כשמגרשה מפני קטטות ומריבות דרך הבעל לכתוב גט ולהשלישו או ליתנו לידה ומתנה עליו איזה תנאי להפליג הזמן עד שלשים יום וכיוצא בזה כדי שבתוך הזמן יתיישב בזה:

ובכל אלו כל מהאופן השלישי אין חשש שמא ביטל הגט, אמנם באופן השלישית כשמגרשה מתוך קטטות ומריבות ולכן מפליג הזמן, בזה וודאי יש חשש שמא נתפייסו זע"ז, וכיון שנתפייסו ממילא יש לחוש שביטל הגט, וזהו שאומר כשמגרשה שיעבור מנגד פניה שלשים יום שחוששין שמא פייס ומחלה לו, כלומר שמחלה לו הקטטות והמריבות, וממילא שיש לחוש שאחר כך חזר וביטל הגט, כיון שנסתלקה הסיבה. וכן זה שכתב וכן כל התנאין התלויין ברצונה ואם רצתה ומחלה אותן לבעלה בטל הגט חוששין לה שמא פייס, הכי פירושו, דתנאי שעליה לעשות לא מקרי תלוי ברצונה, שהרי רצונה בהגט ובעד זה נותנת מעות, ותלוי ברצון הבעל להיפך למחול לה התנאי ושיקויים הגט בלי תנאי, אבל גט שנתהוה על ידי קטטות ומריבות מקרי שתלוי ברצונה, דאם רצונה למחול הקטטות ולהתפייס עמו ובה יתבטל סיבת הגט בזה חוששין שמא פייס.

וסיים ערוך השולחן, מיהו לדינא יש לחוש לכל הדעות ובכל מיני תנאים יש חשש זה דפיוס, לבד בתנאי דאם מתי שאין התנאי תלוי ברצונם אין שייך לחשוש לפיוס ובע"כ יתקיים התנאי, אבל בשארי מיני תנאין, אפילו בתנאי שעליה לעשות חיישין לשמא פייס, ולכן בעת שעושין התנאי צריך ליתן לה נאמנות.

וכן כתב השולחן ערוך [סעיף ז' בסוף הסעיף], וכן המנהג להתנות בתחלה שתהא נאמנת לומר שלא פייס, ואם כשהתנה תלה ביאתו בעדים שלא יתבטל הגט בבואו אא"כ יעידו עליו עדים שבא, ועבר הזמן ואין מעידין שבא, לדברי הכל אין חוששין שמא בא אף על פי שלא האמינה. וסיים בערוך השולחן, אמנם בימינו אלה לא נהגינן בשום תנאי בגט, ומכל מקום לעת ההכרח להתנות תנאי יאמר בפירוש שתהא נאמנת לומר שלא פייסה וממילא שלא יוציא לעז, ואף אם יערער לית לן בה, ואם אין רצונו ליתן לה הנאמנות יתנה שלא יתבטל הגט אא"כ יעידו עדים.

אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו ותנו גט לאשתי כתבו גט בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט.

מלשון זה שאינו גט וכן מלשון הפוסקים משמע דאינו גט כלל מן התורה, ואף על פי שלא התנה כדיני תנאי אין עיכוב בדבר, כדיני תנאי א"צ כשאומר לשליח, שהרי אינו שלוחו רק באופן זה ולא כשישנה מדבריו [ב"ח בשם ר"ן ורשב"א] ואין חילוק בין כתבו הזמן הקודם בהגט ובין שכתבו הזמן שאחר יב"ח כיון ששינו מדבריו הגט בטל מן התורה [ב"ש סימן קמ"ד סק"ח]:

דף ע"ז ע"א

לא נחלקו אלא באם תצא, מר סבר לה כרבי יוסי, דאמר: זמנו של שטר מוכיח עליו, והוה ליה כמהיום אם מתי, כמעכשיו אם מתי; מר לא סבר כרבי יוסי, והוה ליה כאם מתי גרידא.

ובשולחן ערוך [אבן העזר סימן קמ"ד סעיף ד'], נתן לה גט בלילה ואמר לה הרי זה גיטך על מנת שתצא חמה מנרתיקה ומת בלילה הרי זה גט, אבל אם אמר לה אם תצא מנרתיקה או שאמר לכשתצא חמה מנרתיקה ומת בלילה הרי זה ספק. ויש אומרים דאף בעל מנת נקטינן לחומרא אא"כ אמר מעכשיו בהדיא.

תנו רבנן לאחר שבוע שנה לאחר שנה חדש לאחר חדש שבת לאחר שבת מאי יתיב רבי זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה רבי אסי קמיה דרבי יוחנן וקאמר חד בשבא ותרי ותלתא בתר שבתא ארבעה וחמשא ומעלי שבתא קמי שבתא תניא רבי אומר לאחר הרגל שלשים יום נפק רבי חייא דרשה משמיה דרבי וקלסוה משמיה דרבים ולא קלסוה אלמא לית הילכתא כוותיה.

ובטעם הדבר כתב בערוך השולחן, וטעמא דמילתא לפי שכיון שתפס חשבון זמן שהוא מקובץ מפרטים כמו שמייטה שמקובצת משנים נקרא אחר שלו החשבון המקובץ מפרטים שהוא בא אחריו, והשמייטה פרטיו השנים, לפיכך ממתנת שנה, והשנה פרטיו חדשים ממתנת חדש, והחדש פרטיו שבועות ממתנת שבוע ימים. ולפ"ז גם באחר שבת היה לנו לומר דדי ביום המחרת שהרי השבוע מקובצת מימים, אמנם לפי שבלשון בני אדם הוא שכשאומרים אחר שבת כוונתם עד יום ג' ועד בכלל וקודם שבת כוונתם מן יום ד' ואילך, ומסתמא כוונתו כלשון בני אדם, ואין חילוק בין שעומד בתחלת השמיטה או באמצע או בסופה, דאפילו עומד בסוף שמיטה הוי שנה כיון שהזכיר לשון שמיטה [תוס'] וכן בשנה ובחדש:

וכתב הטור אמר כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי לאחר השבוע לא יכתבו ויתנו עד שיעברו שני השמיטה הזאת שעומדים בה ושנה ראשונה של שמיטה שאחר כך. עכ"ל. וכן בשנה ימתינו כל השנה וחדש אחר כך, וכן בחדש ימתינו כל החדש ושבוע ימים אחר כך, ובאחר השבת ימתינו כל השבת ושלשה ימים אחר כך, וכתב עוד ובכולן אין מקדימין ממה שאמר אבל אם איחרו אין בכך כלום. עכ"ל.

ועוד כתב הטור בשם רבינו חננאל שאם אמר הרי זה גיטך לאחר השבוע אינו גט עד שיעברו שנה ראשונה של שמינית וחדש ראשון של שנה שנייה וכן בלאחר שנה ובלאחר חדש ובלאחר שבת, והרא"ש חולק בזה וס"ל שהיא מתגרשת מיד אחר השבוע.

והרמב"ם כתב [פ"ט מהלכות גירושין הלכה כ"ג], אמר להם כתבו ותנו לאשתי גט אחר השבוע אין כותבין אלא עד שנה מאחר השבוע. אמר להם לאחר שנה אין כותבין עד לאחר חדש משנה שנייה. אמר להם לאחר החדש אין כותבין עד

אמר ליה רבי אלעזר לההוא סבא כי שריתוה לאלתר שריתוה או לאחר שנים עשר חדש שריתוה לאלתר שריתוה דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שריתוה דהא איקיים ליה תנאו.

ופסקינן לחומרא, והטעם כתבו התוספות גזרינן מת אטו לא מת, כי אין גלוי לכל שמת ויתמהו על מה שמתירים להנשא, אבל בכלות הזמן הכל יודעים שנתקיים התנאי. וכן כתבו הרא"ש והטור. ובשולחן ערוך [סימן קמ"ד סעיף ג'], הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש ומת תוך י"ב חודש, הרי זו מגורשת, אבל אם יש לה יבם לא תנשא בלא חליצה עד שיעברו י"ב חדש, ואם נשאת לא תצא. ומשמע דלכל הפוסקים אם נשאת לא תצא אפילו לדעת הרמב"ם דאיסור גמור הוא. ויש מי שאומר דלהרמב"ם אם נשאת תצא [ב"ש סק"ה], וכל שכן למי שסובר דהספק הוא שמא לא כיון לגרשה אלא לאחר י"ב חדש דהוא לא אסיק אדעתיה שימות [ר"ן ספ"ז], וכתב ערוך השולחן דצ"ע לדינא, ומכל מקום כיון דלהתוספות והרא"ש והטור פשיטא שלא תצא יש לסמוך עליהם כדי שלא להוציא אשה מבעלה.

תנא רבותינו התירוה לינשא מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו מינשא סברי לה כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו.

וכתב הריטב"א, ולענין פסק הלכה אי קיימא לן כרבי יוסי אי לא, פסק הראב"ד וכן דעת רש"י וזה דעת רבותינו בעלי התוספות דהלכתא כר"י אפילו בגיטין ואפילו בעל פה, ומיהו איכא מאן דחייש לה מהא דאמרי הכא רבי יהודה הנשיא הורה ולא הודו לו כל סיעתו, כלומר בית דינו, ואמרי לה כל שעתו, כל בני דורו, משמע דרבי יוחנן לאשמעינן דלאו הלכתא כוותיה אתא כיון דלא הודו לו כל סיעתו, וכיון דכן אפילו תאמר דרב פסק כרבי יוסי, כיון דאיכא רבי יוחנן דפליג עליה קיימין לן כרבי יוחנן, דרב ורבי יוחנן הלכתא כרבה יוחנן, ועוד דרב גופיה לא סמיך אגמריה לענין גיטין ותקין מיומא דנן. מיהו לא אמרינן דאינה מגורשת אלא חולצת לחומרא, וכן כתב הרמב"ן, וראוי לחוש לחומרא.

אמנם הרי"ף כתב והלכתא כרבנן, וכתב הר"ן דנראה שהוא סומך ארבנן אפילו להקל דהיכא דאמר אם תצא אינו גט כלל ומתיבמת. וכתב עוד הר"ן, אבל הרמב"ם בגיטין לא חייש לרבי יוסי כלל, דבפרק שמיני מהלכות גירושין כתב, התנה עליה שאם זרחה חמה יהא גט אם לא לא יהא גט ומת בלילה אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי עד שמת ואין גט לאחר מיתה. ע"כ. ובתוספות פוסקים כרבי יוסי כיון דרב פסק הלכתא כותיה, ועוד דרבותינו דבתראי נינהו דהיינו רבי יהודה הנשיא בן בנו של רבינו הקדוש עבדו בה עובדא והתירוה להנשא. וסיים הר"ן, ומחזורתא דפסקא דספיקא הוי וחולצת ולא מתיבמת:

גמור כמכירה, מכל מקום לעניין שיקנה לו המקום איזה חפץ בתוך משך ימי שכירותו וודאי דקניא.

דף ע"ז ע"ב

ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה למחר תקף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה לההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה.

וכתב הר"ן, ומקשו הכא כשם שחששו לטלטול הגט למה לא חששו לקנין הבית דהוה ליה קונה קנין בשבת ואסור, וכן הגירושין עצמן אסורים הן כדתיא בתוספתא בפרק בתרא דביצה דאין מקדשין ואין מגרשין ולא חולצין בשבת, וכתב דיש לומר דמפני שהוא שכיב מרע התירו כדי שלא תטרף דעתו עליו כשם שהתירו מפני כך כל צוואת שכיב מרע, שהיה בדין לאסור כיון דדבריו ככתובין וכמסורין דמו. ואם תקשה כיון דסוף סוף היו צריכין לדחות איסור דרבנן יטלטלו הגט, יש לומר דכמה דאפשר לתקוני מתקנין, ובתיחוד ותפתח לא יהיה נראה כמקנה שהרי דרך הוא לפתוח ולסגור ביתו ולא יהיו יודעין הרואין שהיה כדי להקנות. אמנם הרב בעל העיטור ז"ל כתב דאין הכי נמי שהיו מתירין טלטול הגט כשם שהתירו מקנה רשותא שהוא אסור בשבת, אלא דהכא רשות הרבים היתה מפסקת דהוי איסורא דאורייתא.

ומה שאמר להם רבא לעשות קנין חזקה, באמת אף בחליפין שרי, אלא דכיון דאיפשר אורי להו בהכי דלא מינכרא מילתא, וכן התיר רבינו שמואל ז"ל לקנות משכיב מרע במתנת שכיב מרע במקצת דבעיא קנין כדי שלא תטרף דעתו עליו.

וכתב עוד הר"ן, ושמענין משמעתיך דנעל אינו תיקון המנעול כמו שכתבו מקצת מפרשים ז"ל, דא"כ היכי לישרי בשבת, אלא נעילת דלת היא כפשטיה, ומיירי כגון שהבית משומר בלאו הכי, דאי לא מבריח ארי מנכסי חברו הוא ולא קני כדאיתא בפרק חזקת הבתים, ואע"ג דבחזקה בעיא תקון גוף הקרקע, נעילת הדלת או פתיחתו כתקון גוף הקרקע דמי.

וכתב עוד הר"ן דמכל מקום מדין חצרה היא מתגרשת, שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב דקונה הגט מדין קנין אגב, דאם כן למה לי ההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא, דהא קי"ל דלא בעינן צבורין, אלא ודאי אין אשה מתגרשת באגב דבעינן ונתן בידה וליכא, והכא מדין חצרה נגעו בה כדאמרין בהדיא דהוה ליה גיטה וחצרה באין כאחד:

ופסק בשולחן ערוך [אבן העזר סימן קל"ז סעיף ז], אין מגרשין בשבת. ואם השעה צריכה לכך, כגון שכיב מרע שתקף עליו החולי ורוצה לגרשה כדי שלא תזקק ליבם, אם הגט ברשותו יקנה לה אותו, ותזכה בו ובגט שבתוכו. ואם אי אפשר בלא טלטול, כגון שאין הגט מונח ברשותו, יטלנו בידו ויתנו לה. (וי"א דבזמן הזה דכותבין תורה שבעל פה, מותר לטלטל גט בשבת (מרדכי ריש הזורק וסמ"ג), ויכול ליתנו לה בכל ענין).

לאחר השבת מחדש שני. אמר לאחר שבת אין כותבין לאחר השבת עד סוף יום שלישי. אמר להם כתבו ותנו לה קודם השבת כותבין מיום ד' ועד סוף יום ו' ונותנין לה. הרי שאיחרו אחר הזמן שאמר ואחר כך כתבו ונתנו לה, כגון שאמר להם לאחר החדש וכתבו ונתנו לה לאחר שתי שבתות מחדש שני הרי זה פסול. עכ"ל. וכתב עליו הר"ן, אבל מדברי הרמב"ם מהלכות גירושין נראה שהוא היה מפרשה כך שאם אמר להם כתבו ותנו גט לאשתי אחר השבוע אין כותבין אלא תוך שנה שמינית אבל לא לאחר מכן, ומיהו תיכף אחר שבוע כותבין, וכן באומר לאחר שנה כותבין מיד תוך חדש ראשון משנה שניה ואינך נמי דכותייהו. וכתב הר"ן, ולא ידעתי למה כתב לאחר מכאן שאם אחרו לאחר הזמן שאמר ואחר כך כתבו שהגט פסול, ומשמע שאינו פסול אלא מדברי סופרים ואם נשאת לא תצא כמו שהוא נתן כלל בזה בראש פרק עשירי, והוא מן התימה, דמשמע ודאי דמידי ספיקא לא נפיק ואפילו נשאת תצא.

ובשולחן ערוך [אבן העזר סימן קמ"ד סעיף ו'], אמר כתבו ותנו גט לאשתי אחר השבוע, אין כותבין אלא עד שנה מאחר השבוע. אמר לאחר שנה, כותבין עד לאחר חדש משנה שנייה. אמר לאחר החדש, כותבין עד לאחר שבת מחדש שני. אמר לאחר השבת, כותבין עד סוף יום שלישי. אמר כתבו ותנו לה קודם השבת, כותבין מיום רביעי עד סוף יום ששי, ונותנים לה. הרי שאחרו אחר הזמן שאמר, ואחר כך כתבו ונתנו לה, הרי זו ספק מגורשת. הגה: י"א דאם אמר אחר י"ב חדש, כאילו אמר אחר שנה. אמר לאחר שלשים יום, כותבין יום אחד אחר שלשים יום (הגהות אלפסי פ' מי שאחזו).

פרק שמיני

הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת וכו'.

עיקרי ההלכות המבוארות בדפים אלו, שמה שאמרה התורה ונתן בידה לאו דווקא ידה דה"ה כשבא הגט לחיקה או לחצירה או לשלוחה שעשתה דידו כידה, דיד היינו רשות כדכתיב [במדבר כא, כו] ויקח את כל ארצו מידו, ואף על גב דכל מה שקנתה אשה קנה בעלה, שהוא אוכל פירות מכל נכסיה וא"כ עדיין הגט ברשותו הוא, תירצו בגמרא דגיטה וחצירה באין כאחד, כלומר על ידי הגט באה לה הרשות עם הגט כאחד. אמנם הוא דווקא בחצר של נכסי מלוג, אבל חצר שהכניסה לו בנכסי צאן ברזל אין הגט נגמר דעדיין מחוסר גוביינא [ב"ש וב"ח], וכתב ערוך השולחן דנראה דאם זרק לה לחצר צאן ברזל הוה ספק מגורשת, דיכול לומר טול חצירך וגיטך.

וכתב הרמב"ם [פ"ה מגירושין ה"א] דאחד חצירה הקנויה לה או חצירה המושכרת או שאולה לה הכל רשותה היא ומשיגיע גט לרשותה נתגרשה, עכ"ל וכן כתבו הטור והשולחן ערוך, ואף על פי שאמרו חז"ל [פסחים ו' ע"א] דשכירות אינו קניין

אמר עולא והוא שעומדת בצד ביתה ובצד חצרה רב אושעיא אמר אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי היא בציפורי וחצרה בטבריא מגורשת וכו' דכולי עלמא חצר משום ידה איתרבאי מר סבר כידה מה ידה בסמוכה אף חצרה בסמוכה ואידך אי מה ידה בדבוקה אף חצרה בדבוקה אלא כידה מה ידה משתמרת לדעתה אף חצרה המשתמרת לדעתה לאפוקי חצר המשתמרת שלא לדעתה.

פרטי הדינים המבוארים בסוגיא, בחצר יש שני קניינים מטעם יד, ומטעם שליחות, וכיון דהגט הוא חוב לה א"א שיקנה מטעם שליחות, דלא ניחא לה שיהא שלוחה, וקונה מטעם יד, וכיון שהקניין מטעם יד צריך שיהא כידה שתהא עומדת אצל החצר ויהיה משתמר לדעתה דומיא דיד שלה. וכן פסק בשולחן ערוך [אבן העזר סימן קל"ט סעיף א'] זרק לה הגט בחצרה, בין שהוא קנוי לה או שאול או מושכר, הרי זו מגורשת. במה דברים אמורים, כשהיא עומדת בחצרה והוא משתמר לדעתה, אבל אם אינה עומדת שם, אף על פי שהוא משתמר לדעתה, אינה מגורשת. והטעם כנ"ל, משום דבעינן דומיא דידה, ואף על גב דכשהיא עומדת שם ממילא דמשתמר לדעתה, ולמה להו למימר והוא משתמר לדעתה, די"ל דמשכחת לה שהחצר גדול והיא במזרח החצר והגט במערב ואינו משתמר לדעתה [ב"י] ודווקא בחצר שאין לו מחיצות, אבל ביש לו מחיצות הרי מקרי משתמר לדעתה אפילו בכהאי גוונא [ת"ג].

ולשון הטור והשו"ע דבעינן שתהיה עומדת בתוך חצירה, והרמב"ם כתב בצד חצירה, וכן הוא לשון הגמרא, אמנם אפשר לומר דכוונת הגמרא בצד חצירה ומבפנים אבל בחוץ אינו מועיל, ודעה זו הביא המגיד משנה [פ"ו מגזילה הלכה ח'] ורבינו הרמ"א כתב כן בחושן משפט [סימן ר' סעיף א'], ושם כתב המחבר בצד החצר, וכאן כתב כלשון הטור, ואולי בגט ראה להחמיר. וכתב ערוך השולח דלדינא כיון דרוב דעות ס"ל דאפילו מבחוץ בצד החצר הוה קניין, בגט ג"כ אין לחוש לדעה האחרת רק לחומרא.

וכיון שהטעם דבגט הוה חצר משום יד ולא משום שליחות משום דחוב הוא לה, ולכן בעינן שתעמוד בהחצר, היה מקום לומר דכשמבקשת הגט ואומרת שזכות הוא לה וזרק לה הגט בחצירה המשתמרת לדעתה תהא מגורשת אף כשאינה עומדת בהחצר, ותיהוי כי מתנה דקונה בכה"ג, משום דמתנה יש לחצר דין שליחות, אך מכל מקום פסקו הראשונים דגם בכה"ג בעינן עומדת בחצירה, משום דעיקר גירושין חוב הוא לאשה, ואף שמחזרת להתגרש חיישינן שמא חזרה בה [רשב"א ור"ן], וכתב ערוך השולחן דלמעשה בכה"ג נראה דהוה ספק גירושין:

וכתב עוד שם, ודע שהפוסקים כתבו דבמקום יבם אם זרק לה גט לחצר המשתמרת לדעתה ולא עמדה בצדה דהוה ספק גירושין, דקרוב לומר דניחא לה וזכות הוא לה ודינה כמתנה [ר"ן ומ"מ], משמע מדבריהם דשלא במקום יבם וודאי אינה מגורשת, אך באמת י"ל דלאו דווקא נקטי וה"ה בכל גט שיש ספק שמא ניחא לה.

וכתב הטור בשם הרמ"ה, דצריכה לעמוד בחצירה בעת שנותן הגט לתוכה, אבל אם זרק לה הגט בחצירה ואחר כך באה לשם וא"ל הרי זה גיטך, אף על פי שהגט עדיין מונח שם אינה מגורשת עד שתטלנו משם ויאמר לה בעת שתטלנו הרי זה גיטך דנתינה הראשונה לאו כלום הוא [ב"ש סק"ג], או עד שיטלנו משם ויתן לה להתגרש בו, דבעינן שתהא סמוכה להחצר בשעת נתינת הגט לתוכו ובשעה שאומר לה הא גיטך. וכן במקום שאמרנו דגיטה וחצרה באין כאחד בעינן שתהא עומדת בהחצר בשעת נתינה. ואם היתה בשעת נתינת הגט ובשעה שאמר הא גיטך, אף על גב שבאמצע הלכה משם וחזרה לית לן בה, וטעמא דהא מילתא דבעינן דומיא דידה וכשם שידה אצלה בין בשעת נתינה ובין בשעת אמירה כמו כן צריך החצר להיות [ב"ה] אבל באמצע לית לן בה כיון שענייני הגט אינם אלא בשעת נתינה ובשעת אמירה:

והרשב"א ז"ל כתב, אם היא אמרה לו זרוק לי גיטי לחצירי ותזכה לי חצירי מגורשת אף שלא עמדה בצד החצר, דחצר לא גרע משליחות, והיא הרי עשתה החצר לשליח לקבלה, ובשליחות א"צ שתעמוד בצדה. עוד כתב אם כבר נתן הגט בחצירה המשתמרת ולא היתה בחצר ואמר לה הרי זה גיטך ואמרה תזכי לי חצירי ג"כ מגורשת, וביאור דבריו דוודאי בכה"ג בלבד א"א לומר שתתגרש דבשעה שזרקו שם לא הוה החצר לא שלוחו ולא שלוחה, ואין זה אלא כמו שנתן בידיה לפקדון, וא"כ אחר כך כשאמרה תזכה לי חצירי היאך היא מגורשת, והא צריך שיאמר לה הרי זה גיטך, אלא כוונתו דבאמת אמר לה אחר כך הרי זה גיטך [ר"ן].

והב"י הביא דברי רשב"א אלו וכתב שמוכח מדבריו ומדברי הר"ן שחולקים על הטור וס"ל דא"צ שתעמוד בצד חצירה בעת נתינת הגט לתוכה, ולפי זה פסק בשולחן ערוך [אבן העזר סימן קל"ט סעיף ב'] אם נתן בחצרה, ואחר כך בא שם ואמר לה הרי זה גיטך, יש מי שכתב שאף ע"פ שהגט עדיין שם אינה מגורשת, עד שתטלנו משם או עד שיטלנו משם ויתננו לה להתגרש בו, דבעינן שתהא סמוכה לחצר בשעת נתינת הגט לתוכו (ובשעה שאומר לה הא גיטך). וכן בגיטה וחצרה באים כאחד, בעינן שעומדת בצד החצר בשעת נתינה; ויש חולקין. וכוונתו על הרשב"א והר"ן. וכתב ערוך השולחן דלדין לא נ"מ כלל בדין זה, דאין אנו עושין שליח לקבלה, וגם אין אנו מתירים בנתינת גט לרשותה אלא לידה דווקא.

ואם עמדה בחצירה בשעה שזרק לה הגט ולא אמר כלום ואחר כך אמר הרי זה גיטך מהני [ב"ש סק"ב], וכן אם נתן הגט לידה בתורת פקדון ואחר כך אמר לה הרי זה גיטך מגורשת וא"צ ליטול ממנה וליתן לה [שם], אבל אם נתן הגט חוץ לחצר ודחה הרוח את הגט לתוך החצר, אפילו היא עומדת בחצר אינו מועיל עד שיטול את הגט ויתן לה ויאמר לה הרי זה גיטך [שם סק"א], ואם היא עומדת אצל החצר וזרק הגט להחצר שלא מדעתה ואמר לעדים ראו גט שאני נותן לה מסופק הרשב"א בזה [שם] ויותר דעתו נוטה שמגורשת, דהא מתגרשת בחצרה גם בעל כרחו.

ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר אזל גיטא נפל בפיסלא וכו'.

וכן פסק בשולחן ערוך [אבן העזר סימן קל"ט סעיף י"א], השאל לה הבעל מקום בחצרו ולא יחד לה, ונפל על גבי קורה או ע"ג סלע, אם המקום שנפל אין בו ארבע אמות על ארבע אמות ואין גבוה י' ואין לו שם לווי, הרי זו מגורשת. ואם יש שם אחד מג' דברים אלו, חלק רשות לעצמה, ומקום אחד השאל לה ולא שני מקומות, ואינה מגורשת. ויש מי שכתב שאע"פ שאין שם שום אחד מג' דברים אלו אינה מגורשת, עד שיהיה בתוך ארבע אמותיה.

דף ע"ח ע"א

אמר רבא לא שנו אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת.

וכן בשולחן ערוך [אבן העזר סימן קל"ט סעיף י'] היתה בחצרו, וזרקו לה שם, אינה מגורשת. אפילו היא יושבת במטה ונפל הגט במטה, אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה או לחיקה או לכלי מהכלים שאין הבעל מקפיד על מקומו. וכן אם הגיע למטה שלה שהיא יושבת עליה, והיתה גבוה עשרה טפחים, הרי זו מגורשת, שהרי חלקה רשות לעצמה ואין הבעל מקפיד על מקום כרעי המטה. ואם לא היתה גבוה י' טפחים, הרי זו ספק מגורשת. ע"כ. והטעם שהיא ספק מגורשת, דכיון שאינו גובה י' טפחים לא היה על זה שם רשות בפני עצמו אלא שם כלי והו"ל כליו של לוקח ברשות מוכר, והוא בעיא דלא אפשר אלא אם קונה אי לא:

וכתב ערוך השולחן דשיעור דכלים קטנים שאינו מקפיד על מקומם לא נתברר שיעורם, ובירושלמי משמע דכל כלי תשמישה בכלל, ובסוגיין מפרש כמו קלתה והוא כלי שהנשים מניחות בו מטה ומחטין וכן כלי קטנה שאוכלת בו תמרים, ומזה יש לנו ללמוד דוגמא. אמנם כל זה מעיקר הדין, אבל למעשה דווקא בידה ולא ברשותה כמו שיתבאר, ואפילו כשנפל על מלבושיה אין מתירין אותה דזימנין ששואלת מלבושים והמשאל מקפיד [ב"י בשם רבינו פרץ, ע"ש]:

אמר לה כנסי שטר חוב זה קראה והרי היא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך.

דיברו תחלה על עסקי הגט אינו מועיל [ר"ן] דבלא דיברו גם בלא אמירת שטר חוב אינו כלום [שם] ולעיל [נ"ה ע"א] אמרו דאם אמר מקודם להעדים ראו גט שאני נותן לה ונתן לה בפניהם ואמר לה כנסי שטר חוב הרי זה מגורשת. וטעם הדבר פירשו הראשונים ז"ל דלאו משום דבעינן דעתה, אלא כיון דא"ל כנסי שטר חוב זה חיישינן שמא באמת לא היתה כוונתו לשם גט ואין דעתו לגרשה בנתינה זו, אבל כשאמר לעדים מקודם ראו גט שאני נותן לה נתברר הדבר שנתן לה לשם גט שתתגרש מיד בנתינה זו, ומה שאמר לה כנסי שטר חוב זה משום כיסופא שלא תתבייש ומיד שנודע לה שזהו גיטה הרי זה מגורשת ואפילו לא היו עסוקים מקודם בעניין הגט:

אמנם הרמב"ם [פ"א מגירושין הלכה ט'] כתב, ומניין שאינו נותנו לה אלא בתורת גירושין שנאמר ספר כריתות ונתן בידה, שיתן אותו בתורת ספר כריתות אבל אם נתנו לה בתורת שטר חוב או מזוזה וכו' אינו גט, ואם א"ל אחר כך הרי הוא גיטך הרי זה גט. אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה וחזר וא"ל כנסי שטר חוב זה הרי זה כשר, שהרי הודיע את העדים שנותנו בתורת גירושין, וזה שאמר שטר חוב מפני שנכלם ממנה. עכ"ל.

וכתב ערוך השולחן, והנ"מ בין טעם הקודם לטעמו של הרמב"ם, דלטעם הקודם הוה ספק גירושין דלא ידעינן אם היתה כוונתו לשם גירושין או לא, ולטעם הרמב"ם אפילו היתה כוונתו אינו מועיל עד שיאמר בפירוש לה או להעדים שנותנו בתורת גירושין, וגזירת הכתוב הוא. ולמעשה פשיטא שיש להחמיר כדעה ראשונה.

וי"א שזה שמועיל כשאמר לעדים ראו גט שאני נותן לה אינו אלא כשלא אמר להם בפניה, אבל אם אמר להם בפניה ואחר כך נתן לה ואמר כנסי שטר חוב זה אינה מגורשת, דודאי שהרי ראינו שאינו בוש מפניה לומר לה שיתן לה גט זה, וכיון שאחר כך אמר לה שהוא שטר חוב אולי ביטל דבריו הקודמים ולא נתן לה לשם גט שתתגרש בו עתה, ולא עוד אלא שאינו מועיל גם אם יחזור ויאמר לה הא גיטך דחיישינן שמא ביטלו להגט ואינו חוזר ומגרש בו. ואינו דומה למ"ש בא"ל כנסי שטר חוב ולא אמר מקודם להעדים דמועיל כשיאמר הרי זה גיטך, דהתם תלינן שמפני הבושה אמר כן ואין חוששין לביטולו של גט, אבל הכא הרי אין לו בושה ואולי בטולי בטליה לגמרי [ב"ש סק"ח], ולכן דינה דהאי גיטא שצריכה גט שני, ואם קבלה קדושין מאחר צריכה גט מזה ומזה ופסולה מכהונה כשמת ולא נתן לה גט אחר [טור בשם הרמ"ה]:

ומכל מקום כשאמר לה כנסי שטר חוב דאינו מועיל עד שיאמר לה הרי זה גיטך, א"צ ליטול הגט מידה ולחזור וליתנו לה, דהא נתינה מעלייתא הואי, אלא שלא ביאר שמגרש אותה. ומכל מקום וודאי שצריך להיות הגט בידה או ברשותה כשחוזר ואומר לה הרי זה גיטך, דהוא עיקר חלות הגט. ויש אומרים דדווקא כשא"ל מקודם כנסי שטר חוב זה א"צ ליטול ממנה ולמסור לה, דלא נתן לה רק לפקדון, אבל אם אמר לה זכי בשטר חוב זה וקנתה לה בנתינה הקודמת לצור ע"פ צלוחיתו, אינו מועיל מה שיאמר לה אחר כך הרי זה גיטך אא"כ נטלו מידה וחזר ונתן לה ואמר לה הרי זה גיטך, ואף על גב שזכתה בו הרי נתרצית ליתן לו בחזרה.

נתן בידה והיא ישנה ניעורה קוראה והרי היא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך.

וביאור הדברים, נתן לה הגט כשהיא ישנה אין הגט נגמר, דאע"ג דלא בעינן דעתה מכל מקום צריכה לדעת שנתגרשה, והיא גריעא מחרשת, דחרשת יודעת לשמור את גיטה אבל ישנה אין בה דעת כלל [רא"ש ס"ד] ולכן אינו גט עד שתנער משנתה ויאמר לה הרי זה גיטך, וא"צ ליטול ממנה ולהחזירו

לה דהא הנתנה היתה מידו אלא שאינו מועיל בעת שאינה בדעתה, ועתה שהיא בדעתה ויודעת שזהו גט צריך רק לומר לה שמגרשה, אך צריך שיהא הגט בידה בעת שנעורה ואומר לה, ואם אין הגט בידה בשעה שנעורה אינו גט עד שיטלנו מידה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי זה גיטך, וכן מסתבר, דמה שנתן לה בעת שנתה אינה נתינה כיון שנפל מידה בשעה שנעורה [שם], אבל שתטלנו בעצמה בעת שנעורה לא מהני כיון שנפל מידה בשנתה [טור]. וכשלא נפל מידה בעת שנתה א"צ רק לאמר לה הרי זה גיטך, ובלא זה אינו מועיל, אפילו אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה אינו כלום, אפילו העדים אמרו לה אחר כך אינו מועיל כיון שהיא היתה ישנה, וכן אפילו דיבר עמה על עסקי גיטה קודם שנתה אינו כלום [ב"י]:

אבל נתן הגט לשלוחה, אפילו היא ישנה בעת קבלתו הרי זה גט כיון שהשליח ניעור והוא כמותה, דאם לא כן בכל שליח לקבלה היינו צריכים לדעת שהיא נעורה בעת קבלתו ולא מצינו זה בשום מקום. אבל אם נתן לה הגט בחצירה כשהיא ישנה י"א דלא הוה גט דחצר משום ידה איתרבאי וצריכה להיות ניעורה כבקבלת ידה, ועוד דצריך חצר המשתמרת לדעתה, ועוד דכל שאין לה יד אין לה חצר [רשב"א ריש פרוקין] וכן פסק הרמ"א [סעיף ג']. ומכל מקום יש חולקים בזה [שם בשם רבו], דבאמת חצר איתרבאי גם משום שליחות, וחצר המשתמרת לדעתה וודאי דצריך ויכול להיות משתמרת לדעתה גם בעת שנתה, שהוא מוקף ונעול והמפתח אצלה, וגם לא שייך בזה לומר שאין לה יד דהא יש לה יד כשתנער וביכולתו להקיצה משנתה ולא דמי לשוטה, ויש להחמיר כשני הדיעות.

ואמר רבא טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום וכו'.

וכן הוא בשולחן ערוך [אבן העזר סימן קל"ח סעיף א'], אמר לה טול גיטך מעל גבי קרקע, אינו כלום. ואפילו היה מונח על גבי ידו והיא קרובה אליו ולקחתו משם אינו גט, כיון שלא סייע בנטילתו. אפילו היתה ידו סגורה והגט בתוכה, ופתח הוא ידו ונטלתו מתוכה, שסייע בנטילתו, אפילו הכי אינו גט, כיון שלא קירב גופו אליה. ואם הגט תחוב לו תחת חגורתו על מתניו, וצמצם מתניו ונתחלחלו והטה עצמו לה ונטלתו, קרי ביה שפיר ונתן, אבל אם צמצם מתניו ולא הטה עצמו אליה, או שהטה עצמו ולא צמצם מתניו, לא הוי נתינה. ויש מי שאומר שאם היה קשור על ידו או על ירכו, והרכין לה בגופו והטה ידו עד ששלפה הגט מעליו, ואמר לה הרי זה גיטך, הרי זה גט.

והרחיב בזה יותר ערוך השולחן, אף על גב דכתיב [דברים כז, ג] וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה אינו דומה נתינת הבעל לקבלת האשה דאלו בקבלת האשה אף על פי שלא קבלה בידה ממש אלא נתן לרשותה היא מגורשת, אבל נתינתו צריך שתהא מידו ממש או מיד שלוחו שהוא כמותו, ואילו הניח הגט ברשותו וא"ל טלי גט זה מרשותי אינו כלום. וכך אמרו טלי גיטך מע"ג קרקע לא אמר כלום אפילו הקרקע שלו, דמדכתיב ונתן משמע להדיא שצריך שיתן ולא שתטול.

אמנם יש בזה שאלה גדולה, שהרי הבאנו לעיל שהתירו לשכיב מרע לגרש בשבת על ידי הקנאת רשות במקום שהגט מונח בתוכו ותקנה הרשות עם הגט כאחת, והרי לא נתן בידו, ואין לומר דזהו רק מדרבנן ובשכיב מרע הקילו, דהא להדיא אמרו חז"ל דטלי גיטך מע"ג קרקע לא אמר כלום הרי דמן התורה הוא, וכן מבואר מכל הפוסקים ורבותינו בעלי התוספות כתבו שם בהך דהקנאת רשות דזה לא דמי לטלי גיטך מע"ג קרקע, דכיון שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי כאלו נתנו לה. וצ"ע, דאטו רשותה עדיף מידה, והרי אם לקחה בידה מרשותו אינו מועיל, ואיך יועיל מה שבא לרשותה מרשותו. וצ"ל כוונתם דכיון שהרשות עצמו בא לרשותה עם הגט עדיף ממה שלקחה בידה מרשותו והרשות לא נכנס לידה, וכוונתם שהרשות בא לרשותה.

וטעם הדבר כן הוא, דבאמת יש לדקדק למה גזרה התורה כן שרשותה יהא כידה ורשותו אינו כידו. אלא וודאי דגם רשותו הוה כידו, וזה שאינו מועיל שתטול מרשותו הוא מטעם שהתורה גזרה שהוא יתן לה הגט ולא שהיא תטול ממנו, ולכן כשהרשות נמסר לרשותה ביחד עם הגט הרי הוא נותן לה את הרשות עם הגט ביחד, והוא כנתן בידו, דרשותו הוה כידו, דהא מטעם זה אינו מועיל אפילו לקחה מידו או מגופו אם לא עשה הוא מעשה נתינה, כגון שקירב גופו או ידו אליה, והכל הוא מטעם דבעינן שיתן ולא שתקח בעצמה.

היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת וכו' [דף ע"ה ע"ב] אמר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לה מיניה דרבי יוחנן הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו זהו קרוב לו היא יכולה לשומרו והוא אינו יכול לשומרו זהו קרוב לה שניהם יכולין לשומרו שניהם אין יכולין זהו מחצה על מחצה וכו' אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה.

ופרטי ההלכות כמו שמבואר בגמרא והראשונים והפוסקים, אף על פי דקניין ארבע אמות הוא תקנת חכמים [ב"מ י' א'], מכל מקום מועיל גם לגבי גט דכיון דחכמים הקנו לזה שיהא כחצירו הפקר ב"ד הפקר [ר"ן] ואף על גב דקיי"ל דברשות הרבים לא תקינו רבנן ארבע אמות רק בסימטא ובצידי רשות הרבים, מכל מקום בגט תקנו גם ברשות הרבים משום עיגונא [רא"ש]. וצ"ע דהא במשנה משוה קדושין לגיטין. ויש אומרים באמת דשוין הן משום דכתיב ויצאה והיתה [ר"ן], ולכן אף שעיקר תקנה היה בגט משום עיגונא, מכל מקום הוכרחו להשוות קדושין לגיטין. אבל רבותינו בעלי התוספות כתבו [ד"ה ר"ן] דבאמת גם כאן הכוונה לא לרשות הרבים אלא לסימטא ולצידי רשות הרבים.

ורבי יוחנן אמר דקרוב לה הוא כשהיא יכולה לשמור את הגט והוא אינו יכול וכשהוא יכול לשמור ולא היא מקרי קרוב לו. וקניין זה דשמירה אינו בשום דבר רק בגיטין וקדושין,

וטעמא דבגיטין הוה קניין משום דמתגרשת בעל כרחו, וכיון דקונה בעל כרחו אם רק יכולה לשמרו הוה גט [רש"י] ויש אומרים דאינו מדינא אלא מפני תקנת עגונות, וקדושין א"א לחלק מגיטין מטעם שנתבאר [ר"ן]:

וא"ל שמואל לרב יהודה שינא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטא גיטא לידה, ומפירש"י ז"ל מתבאר דכדי שתשוח ותטלנו דינא קאמר, וחולק על רב ור"י וס"ל דקרוב לה לא מקרי רק אם הגט מונח סמוך ממש לרגליה באופן שאם תשוח לארץ תטלנו, וזה שאמר שלא יעשה מעשה עד שיגיע הגט לידה זהו מפני החומרא ולא מעיקר דינא. ולפ"ז לשמואל אינה מגורשת לא בארבע אמות ולא בשמירה. אבל הרא"ש מפרש דגם שמואל מודה דקונה הגט בארבע אמות, וזה שאמר כדי שתשוח ותטלנו הוא מפני החומרא, ע"ש. והר"ן מפרש דבסימטא וצדי רשות הרבים יש לה ארבע אמות לענין גט, ורק ברשות הרבים אין ארבע אמות ובענין מדינא כדי שתשוח ותטלנו. ואפילו לפי רש"י היה נראה דהלכה כרבי יוחנן, אמנם אפשר לומר דברשות הרבים גם רבי יוחנן לא ס"ל התקנה דארבע אמות, אמנם לענין שמירה להרא"ש וודאי דמדינא חייל הגט כשהיא יכולה לשומרו ולא הוא, ולרש"י הוה פלוגתא כנ"ל.

וכתב הטור, היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לתוך ארבע אמותיה מגורשת. במה דברים אמורים שאין הבעל עומד עמה בתוך ארבע אמותיה, אבל אם עומד עמה בתוכם אפילו קדמה היא וזכתה בהם אינה מגורשת עד שיגיע לידה. וכן אם זרקו לה ברשות הרבים והוא רחוק ממנה ואפילו היא יכולה לשומרו ולא הוא אינה מגורשת עד שיגיע לידה. שנים אומרים הגיע לתוך ארבע אמותיה ושנים אומרים לא הגיע הוה ספק מגורשת. ורבינו חננאל כתב אפילו זרק לה גט בחצירה לא משתריא לעלמא עד דמטי לידה ותמה א"א הרא"ש ז"ל על דבריו וכאשר כתבתי כן היא הסכמתו. עכ"ל:

מבואר מדבריו דבתוך ארבע אמות מגורשת כשאין הבעל בא לתוכם, אבל כשהבעל בא בתוכם אינה מגורשת עד שיגיע לידה, וכן שמירה אינו מועיל. ויש מי שאומר דאין כוונתו לרשות הרבים ממש אלא לסימטא וצדי רשות הרבים. אך זה שכתב דכשהוא בא לתוך ארבע אמות שלה אפילו היא קדמה אינה מגורשת, וכן בשמירה, אין כוונתו דאינו גט כלל, דלהדיא כתב הרא"ש שזהו רק מפני החומרא ולא מדינא, אלא כוונתו למעשה דאין מתירין אותה להנשא בכהאי גוונא, אבל וודאי דאסורה לכהן, ואם קדשה אחר תופסין הקדושין, דמדינא גט גמור הוא, ולשון הטור שכתב דאינו גט הוא תמוה מאד דלשון זה משמע דמדינא אינו גט, וצ"ע:

אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות וליכא.

ובשולחן ערוך [אבן העזר סימן קל"ח סעיף ב'], נתן הגט לידה ונשאר החוט שהוא קשור בו בידו, אם הקשר אמיץ עד שיכול

לנתקו ולהביאו אצלו, אינה מגורשת. ואם לאו, מגורשת. ואם הקשר אמיץ שהיה יכול לנתקו ולהביאו אצלו אילו לא קפצה ידה, אלא מחמת שקפצה ידה אינו יכול לנתקו ולהביאה אצלו, לא הוי נתינה ואינה מגורשת, ויש מי שאומר שהיא מגורשת. הגה: וכל זה לא מיירי אלא שקפצה ידה בלא רצון הבעל, אבל אם הבעל מצוה לה לקפוץ, ואפילו הושיט לה הגט והיא לקחה אותו בצד הב', הוי גט, כן נראה לי.

ובערוך השולחן הרחיב בזה, ויש בענין זה דעות לראשונים, די"א דדווקא אם הגט כבד והחוט דק כל כך שאפילו הגט מונח בידה ולא קפצה ידה תנתק החוט בהמשכו, דאז היא מגורשת, אבל אם בעת שידה פתוחה ימשך הגט אחר החוט אלא שקפצה ידה אחר שנתן לה הגט אינו מועיל ואין זה נתינה. והטעם, דהא בשעת נתינה היה יכול לנתקו ומה שקפצה ידה עשתה בעצמה וה"ל כטלי גיטך מע"ג קרקע. וי"א דמקרי שפיר נתינה, כיון שהוא התחיל בנתינה קרינא ביה שפיר ונתן אף על פי שהיא גמרה הנתינה [שני הדעות הם ברא"ש ור"ן ורשב"א].

והביאור בשתי הדיעות, דהדיעה המתרת ס"ל דלא גריעא מנתינות הגרועות שנתבארו כגון שצמצם מתניו והטה גופו ולקחה הגט, שכל עיקר הלקיחה עשתה היא וכשר, וכ"ש שבכאן הרי נתן לתוך ידה כל הגט והיא רק גמרה הנתינה. והאוסרים יחלקו דבכאן גרע טפי, דכיון שכל זמן שהוא יכול למשוך הגט אצלו אין זה כריתות כלל, ונמצא דעד שקפצה ידה לא שייך למקרי נתינה כלל, וא"כ כשקפצה ידה הרי עשתה כל מעשה הנתינה, ואינו דומה לצמצם מתניו והטה גופו שבעת שלקחה את הגט הרי הוא עושה מעשה בצמצום והטיה, משא"כ בעת קפיצת ידה אינו עושה כלום. וגם אינו דומה לאומר לאשה ה"ו גיטך ולא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום, דחלות הגירושין הוא לאחר ל' יום והרי אז לא נתן לידה, ובהכרח צ"ל כיון שקודם ל' יום נתן לה מקרי גם עתה נתינה, שם קודם הל' יום היתה נתינה גמורה, ולכן אף שיש הפסק בינתיים מכל מקום כשיגיע הזמן והגט בידה מגורשת על ידי נתינה הראשונה. אבל הכא מתחלה לא היה נתינה כלל, דכל זמן שידה פתוחה יכול לנתקו, וכשקפצה ידה הרי היא עשתה כל הנתינה [רא"ש]:

והרא"ש והטור הסכימו לדברי האוסרים, וממילא ע"פ רוב בגיטין שלנו הכתובים על נייר, אם רק יש חוט דק קשור בהגט והוא בידו אינו גט, דהרי וודאי יכול להמשיכו אצלו, ומה שתקפוץ ידה אינו מועיל כמ"ש, אם לא שתהיה ידה קפוצה והוא יתחוב הגט לתוך ידה בחוזק עד שאם ימשוך החוט תנתק דאז היא מגורשת, שהרי הוא עשה כל הנתינה והיא לא עשתה כלום:

ולכן כתבו כל רבותינו שמאד צריך ליזהר בנתינת גט שתהא יד האשה פתוחה עד שיניח כל הגט בידה והוא לא יאחזו בקצהו, ואחר כך תקפוץ ידה, דאם תקפוץ ידה קודם שהניח מלאחזו בקצהו של גט הוה כמו גט בידה ומשיחה בידו

דאינו גט. ומכל מקום כתבו התוס' והמרדכי בדיעבד כשר כה"ג, דלא גרע מצמצם מתניו והטה גופו שנתבאר, ע"ש. ויש להסתפק בדבריהם אם כתבו כן מפני דס"ל לדינא כדיעה המתרת בקפצה ידה והחוט בידו שנתבאר, ולפ"ז לפי פסק הרא"ש והטור גם בדיעבד פסול, או אפשר שאפילו לדיעה האוסרת התירו בזה. ועיין בערוך השולחן שהאריך בזה, ואכ"מ.

אמר רב יהודה היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אף על פי שהגיע גט לידה אינה מגורשת.

וכן כתבו הרמב"ם והטור והש"ע [סימן קל"ט] היתה ידה קטפרס, כלומר שהעמידה ידה משופעת ולא זקופה כמחיצה ולא פשוטה כדרך שפושטין היד לקבל, וזרק הגט על ידה ונפל לארץ, אם נפל לתוך ארבע אמות שלה ונח הרי זה מגורשת. ע"כ. והקשו בזה הא אנן לא מתירין בארבע אמות כמו שנתבאר לעיל. אמנם ל"ק כלל, דכיון שהוא זרק על ידה, ולכן אף שלא הונח בידה ונפל לארבע אמותיה מגורשת [הרב המגיד בהל' י"ג] דהא זה שאין מתירין בארבע אמות הוא רק חומרא, ולכן כשכיון לזרוק לידה ונגע הגט בידה אף על פי שלא נח בידה ונח בתוך ארבע אמותיה הרי זה מגורשת:

וכתב הטור אם לא נח בתוך הארבע אמות אלא נתגלגל מיד לחוצה להן מיבעיא אי אור של ד"א קונה ולא איפשטא והוי ספק מגורשת. עכ"ל. וכ"כ בש"ע [סעיף ט"ו] והוא בעיא בסוגייתינו, אבל הוא תימה, דבמתגלגל אמרינן להדיא [ב"מ י"ב א] דכמונח דמי. ותיריך ערוך השולחן דצ"ל דס"ל דבגט שאני, דבמתגלגל לא הוה נתינה.

והרמ"א [סעיף ט"ו] כתב דכל זה כשאינה עומדת ברשותה אבל אם עומדת ברשותה אף על פי שנפל מידה ונתגלגל חוץ לארבע אמות מגורשת, דהא לא נתגלגל רק לרשותה. מיהו לדידן דאין מגרשין על ידי רשותה, אם נפל הגט מידה צריך לגרש שנית ועל כן תגביה ידה בשעה שמקבלת את גיטה שלא יפול מידה גם יהיו ידיה גבוהות מן הארץ ג' טפחים. ע"כ. ומבואר מדבריו דאפילו בכה"ג מחמירין למעשה, ואם לא גירשה שנית ובמקום עיגון יש להתיישב בזה. אך אצלינו אין דרך להתגרש ברשות האשה וסידור הגט הוא בבית הרב, פשיטא דגם מדינא יש להחמיר בנפל מידה, דהא הוה רשות שאינה שלה דלכמה פוסקים לא תקנו בכה"ג ארבע אמות, ופשיטא שאין להקל בזה:

ומבואר בסוגיא דמכל מקום זה שנתבאר דבזרק על ידה ונפל בארבע אמותיה דמגורשת, זהו בעמדה במקום שאין הגט ראוי לילך לאיבוד, אבל אם עמדה אצל אש או על שפת הנהר וזרק על ידה ונפל לתוך האש או לתוך המים אינה מגורשת, דמעיקרא לאיבוד קאי. ואפילו אם נאמר אור שאין סופו לנוח כמונח דמי ה"מ בשראוי לנוח אלא שהלך למרחוק, אבל באין ראוי לנוח כלל כגון שנשרף או נאבד וודאי לאו כמונח דמי וכהולך לכתחלה לאיבוד.

וכתב ערוך השולחן, ולהלכה למעשה כבר הבאנו מה שאמר שמואל לרב יהודה את לא תעביד עובדא עד דמטא

גיטא לידה, ואיתא עוד דהוה עובדא בקרוב לה והצריכו חז"ל חליצה להמגורשת כשמת. ובירושלמי איתא נמי המחווה שבכולן עד שיגיע גט לידה, והביאו התוספות והרא"ש וכל הראשונים בשם הערוך ורבינו חננאל שכתבו, קבלנו מרבתינו שאפילו זרקו לה בתוך חצירה לא משתריא לעלמא עד דמטא גיטא לידה. והתוספות והרא"ש דחו זה דזה אינו רק לרשות הרבים ולא לחצירה, דבזריקה לחצירה מתירין גם למעשה. וגם לדבריהם נראה דרק בזריקה לחצר או לבית שלה מתירין למעשה, אבל בזריקה לסימטא ולצידי רשות הרבים לא מתירין למעשה. אך הר"ן ז"ל כתב דירושלמי הזה אינו אלא לארבע אמות שברשות הרבים, דמדינא אין ארבע אמות קונות ברשות הרבים ורק בגט תקנו כן, אבל במה שמדינא קונות לא החמיר הירושלמי, ע"ש, ולפ"ז גם בזריקה לסימטא ולצידי רשות הרבים יש להתיר למעשה. אמנם הוא והרשב"א ז"ל כתבו שיש לחוש לדברי ר"ח שהם דברי קבלה, ע"ש:

וכתב הרמ"א [סעיף י"ד], אבל אם זרק לה לתוך ארבע אמות שלה ואין הבעל נכנס לתוכו הרי זו מגורשת. וכל זה מדינא, אבל לכתחלה אין לגרש אפילו ליתן הגט לתוך חצירה או לתוך מלבושיה אלא לתוך ידה ממש, וידה תהא פתוחה מתחלת הנתינה עד סופה, ואפילו בדיעבד אין להתירה לעלמא עד שבא הגט לידה ממש. ונהגו עוד שלאחר שנתן לה הגט תסגור ידה ותכניסנו תחת בגדיה ותזהר שלא יסייע לה שום אדם בקבלתו, גם לא יהא שום דבר כגון טבעת בידה וכיוצא בזה בשעת קבלתו. ע"כ. וכן המנהג פשוט.

וכתב ערוך השולחן, ודבר פשוט הוא דרק לחומרא אמרינן דאינו גט עד שיגיע לידה ולא לקולא, ובמקום שיש מחלוקת הפוסקים מדינא הוה ספק מגורשת. אך מה שיש להסתפק בזה שכתב רבינו הרמ"א דאפילו בדיעבד אין להתירה לעלמא עד שבא הגט לידה ממש, אם הוא מקום עיגון שא"א להשיג גט אחר וזרק לה לתוך חצירה או לתוך מלבושיה אם מתירין אותה להנשא. ובתשובת הריב"ש [סימן ר"ה וסימן ר"ז] מבואר דאין להתיר להשיאה בזרק לה לתוך ארבע אמותיה אפילו בסימטא, ורק אם נשאת לא תצא, ע"ש. וברשות הרבים נראה מדבריו שיש להחמיר יותר מפני כמה פוסקים דס"ל שלא תקנו כלל ארבע אמות ברשות הרבים גם בגט. וגם הב"ח כתב שכוונת הטור הוא רק על סימטא ולא רשות הרבים ממש, ע"ש. מיהו בזרק לה לתוך מלבושים שבחיקה נראה דבמקום עיגון יש להתיר, דזה לא נזכר בראשונים, וגזירה רחוקה היא שמא לא יהיו המלבושים שלה. וסיים ערוך השולחן, ונלע"ד דבמעשה אם יארע עניין כזה ישאלו מגדולי הדור שיהיו בימים ההם ויעיינו בזה:

דף ע"ט ע"א

היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זה מגורשת.

התם דהגג רחב הרבה והיא עומדת שם ומקרי משומר, אבל בקנה אינו משתמר כלל, ואפילו יש על הקנה טרסקל אם אינו עמוק ורחב שיהא הגט משתמר בו מן הרוח אינה מגורשת.

דף ע"ט ע"ב

והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו שכשם שדיורין חלוקין מלמטה כך דיורין חלוקין מלמעלה הני מילי לענין שבת אבל לענין גט משום קפידיא הוא וכולי האי לא קפדי אינשי.

ופסק בשולחן ערוך [סימן קל"ט סעיף י"ב] השאיל לה גגו, ונפל הגט על גג שיש לו אצלו, מגורשת, כיון שאין דיורים קבועים בגג אינו מקפיד עליו. ויש מי שכתב שאפילו נפל הגט על גג של כל אדם, והיא יכולה לפשוט ידה וליטלו משם, הרי זו מגורשת.

וכתב ערוך השולחן דמסוגית הגמרא נראה דהוא דווקא כשאין מעקה לכל גג בפני עצמו, דאז אינו מקפיד אם נתן רשות להשתמש בגג זה שלא ישתמש בהשני, דכיון שהגגין הולכין ביחד בלא הפסק מקרי הכל גג אחד. אבל כשיש מעקה מפסיק בין גג לגג, או שיש הפסק אויר, או שאמר לה איני משאיל לך אלא גג אחד, דאינה מגורשת כשנפל על השני. ואם השאיל לה מקום בחצר לא השאיל לה בגג [ב"ש סק"ח]. ויש להסתפק במקומות שתשמישן מועט כמו בחורבה כשהשאיל לה המקום אם נכלל בו גם המקום הסמוך כמו בגג או לא, וצ"ע:

אמר אביי שתי חצרות זו לפניו מזו פנימית שלה וחיצונה שלו ומחיצות החיצונות עודפות על הפנימיות וזרקו לה כיון שהגיע לאויר מחיצות החיצונה הרי זו מגורשת מאי טעמא פנימית גופה במחיצות החיצונה קא מינטרה מה שאין כן בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו וזרקו לה אפילו הגיע לאויר פנימית אינה מגורשת מאי טעמא דהא לא נח וכי נח מאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא הכא במאי עסקינן בקופה שאין לה שוליים.

שתי חצירות זו לפניו מזו והחיצונה שלו והפנימית שלה וכותלי חיצונה גבוהות מכותלי הפנימית וזרק לה גט לחצרה הפנימית והגט היה עדיין באויר נגד הפנימית ולמעלה מכותליה באופן שאם בא הרוח וזרקו היה נופל לחצר החיצונה, מכל מקום מגורשת, דהא תמיד שומרות כותלי החיצונה את הפנימית והוא כמו שהחצר החיצונה משועבדת לשמור את החצר הפנימית [רש"י ע"ט ע"ב] ולכאורה יש להקשות, דאף אם נחשוב שמשועבדת היא להפנימית, כיון שאם הרוח דחתו היה נופל להחיצונה לא עדיף מחצר של שניהם. וכתב ערוך השולחן דהסברא כן הוא, דהא יש לה רשות להניח שם כליה, ועוד דהרשב"א כתב דבכאן חשבינן שהמחיצות של הפנימית עולות למעלה וכאלו הגיע הגט לתוך אויר מחיצות הפנימית, ע"ש. ועיקר דין זה אפילו נשרף הגט או נמחק בעודו באויר הרי היא מגורשת לרוב הפוסקים אם היה דרך ירידה.

בענין זה רבו הפרטים והאופנים, ונביא כאן את המבואר בשו"ע והאחרונים. כללו של דבר, כשהחצר שלו והגג שלה קונה לה גגה מדין חצר, ואפילו אוירו של גג קונה, ואם אירע איזה סיבה להגט קודם הנחתו על הגג שנמחק או נשרף מגורשת, שכל שהגיע לאוירו של גג הרי הוא כמונת, ואוקמה בסוגיין דווקא בגג שיש לו מעקה סביב, דאויר אינו קונה אא"כ הוא תוך מחיצות, דאם לא כן אינו משומר מפני הרוח שישליכנו קודם שינוח, או אפילו בלא מעקה אלא שהוא פחות משלשה טפחים סמוך לגג דכלבוד דמי ונחשב כמונת. ובזה יש שתי דעות באחרונים, יש אומרים דסמוך לג' אף על גב שאינו משומר מן הרוח הוה כמשומר דכלבוד דמי [מהרש"ל] ויש אומרים דבענין זה הוא כמשומר [מהרש"א].

וזה שנתבאר דכשיש מחיצות או בתוך ג' טפחים מגורשת אף אם נמחק או נשרף קודם שהונח זהו דווקא כשקדם הגט להדליקה והיה ראוי להיות מונח אלמלא האש שבא אחר שזרקו, אבל אם קדם האש אינו כלום, שהרי לא היה ראוי לנוח כלל. ואף על גב דתוך ג' כלבוד דמי, זהו בשראוי לבא להנחה ממש, אז נחשב תוך ג' כאלו הונח, ולא בשאינו ראוי להנחה כלל. וכן הדין בנמחק, כשהדבר שגרם המחיקה בא אחר שזרק את הגט. וכן דווקא כשנמחק או נשרף דרך ירידתו של גט להגג, אבל אם נמחק או נשרף דרך עלייתו למעלה, אפילו היה תוך המחיצות או למטה מג' טפחים אינו גט, דדרך עלייתו למעלה לא מקרי נתינה לרשותה ודרך ירידתו מקרי נתינה לרשותה [לבוש וב"ש סק"ו].

ואם לא נמחק או נשרף והונח על הגג ממתי חל הגט, י"א דחלות הגט מתחיל גם משעת עליית הגט למעלה כשהוא תוך המחיצות או תוך ג' טפחים [ב"ש סק"ז] ויש אומרים דגם בכה"ג אין חלות הגט דרך עלייתו למעלה [ב"ח].

עוד שנינו במשנה כשהגג שלו והחצר שלה הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זה מגורשת, והעמידו בגמרא כשמחיצות החצר גבוהות ממעקה הגג ומיד שיצא מרשות הגג נכנס לרשות החצר ולכן מתגרשת כיון שהוא תוך מחיצות החצר. ועוד אמרו דדווקא כשנמחק דרך ירידה אבל לא כשנמחק דרך עלייה, ופירשו רש"י ותוספות וכל הפוסקים דמדובר כשעומד על הגג וזרקו מידו כדי להעבירו המעקה וזרקו כלפי מעלה ואחר כך בעברו המעקה יורד כלפי מטה להחצר, ולכן אם נמחק בעודו דרך עלייה אפילו יצא מתוך מחיצות הגג ונכנס לאויר מחיצות החצר לא הוה גט אא"כ הוא דרך ירידה לאחר שהתחיל לירד.

היה החצר שלה וקנה נעוץ בחצירה שגבוה למעלה ממחיצת החצר והקנה שלה וזרק הגט עליו אינה מגורשת שהרי אין סופו לנוח לארץ דהרוח ישליכנו חוץ למחיצות. ואף על גב דלענין שבת כשזרק מרשות הרבים ונח על הקנה חייב, דיש להקנה דין רשות היחיד כלהחצר, אבל בחצר עצמה צריך שיהא משתמר וכאן אינו משתמר, ואפילו לדעה שהבאנו דפחות מג' סמוך לגג אפילו כשאינו משתמר הוה גט, שאני

שבקינן לה להנשא עד שיתן לה גט אחר וכופין אותו לזה, אבל מהרמב"ם [פ"ג מגירושין הלכה ה'] ומהטור לא משמע כן [עי' ב"י]:

ויש להקשות, דבלא"ה הוא גט פסול שהוא מוקדם, ואיך יגרשנה בו. וצ"ל שישלח לה את הגט על ידי שליח דכשר [וכ"כ הרשב"א] אמנם הטור כתב להיפך וז"ל, ואם נתגרשה בו תנשא לכתחלה, והוא שנתן הגט מידו לידה כדפרישית לעיל, וכוונתו למ"ש בסי' קמ"א בעל שכתב גט לאשתו ואחר כך נתייחדה עמו דקיי"ל שלא תתגרש בו, ואם נתגרשה בו תנשא לכתחלה, היינו דווקא כשהגט ביד הבעל ונתנו מידו לידה, אבל אם שלחו לה על ידי שליח ונתייחד עמה אחר שנתנו ליד השליח ונתנו לה השליח לא תנשא בו, ואם נשאת לא תצא. והטעם ביאר הרא"ש [ס"ה] בשם הרמ"ה, דוודאי לכתחלה חששו חכמים שלא יתן לה אחר היחוד שמא יאמרו גיטה קודם לבנה, אבל אם נתנו לה תנשא לכתחלה, דאם איתא דבא עליה הוה חייש לפגמא דבריה וכתוב לה גיטא אחרינא, אבל כשמסרו לשליח קודם היחוד והשליח מסרו לה לאחר היחוד לא תנשא לכתחלה, דאי הוה ממליך ביה שליח אולי היה באמת נותן גט אחר, ע"ש. ולשיטה זו יש לחזור ולהקשות איך מגרש בו, הלא הוא מוקדם.

ובאחרונים תירצו כמה תירוצים [עיין בקרבן נתנאל על הרא"ש ובב"ש ועוד], ובערוך השולחן כתב ליישב, דנראה בכוונתם כשנדקדק אעיקר דינא דגט ישן, והוא אמרו חז"ל [י"ח ע"א] דלא מקדים אינש פורענותא לנפשיה, כלומר דלא שכיח שהבעל יכתוב גט וישהה אותו אצלו ימים רבים, אלא וודאי דמיירי שהכין את הגט לשלחו על ידי שליח ואירע סיבה שנשתהה אצל השליח ימים רבים ובתוך כך נתייחד עמה, ובגט שעל ידי שליח ליכא חשש מוקדם. ולזה אמרו הרא"ש והטור שבהגיעו למסור לה יטלנו לידו וימסור לה ולא שהשליח ימסור לה, מפני הטעם שנתבאר. וכשנשלח על ידי שליח יש קול לזה כמ"ש שם, והקול הוא לשעתו, אבל במשך השנים כשיראו זמן הגט והעניין נשכח יאמרו גיטה קודם לבנה:

וז"ל הרמב"ם, מי שכתב גט לגרש אשתו ונמלך ולא גירשה ונתייחד עמה אחר שכתבו לא יגרשנה באותו הגט פעם אחרת כשירצה לגרשה ואם גירשה באותו הגט הישן הרי זה מגורשת ותנשא בו לכתחלה שהרי נכתב לשמה והרי נתן לה עתה בעדים כהלכתו ולמה לא יגרשנה בו לכתחלה גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. עכ"ל. וכן כתב בשו"ע [סעיף א'] וכתב ערוך השולחן דמה שהאריך הרמב"ם בלשונו לתרץ מה שהקשינו הא לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה ולזה אומר שבעת שכתבו היה דעתו באמת לגרשה אך אחר כך נמלך והיה עמה ביחד כדרך איש ואשתו, ואחר כך במשך זמן עלה בדעתו לגרשה, ואין בו פסול מוקדם, דהולך לשיטתו דכל שנכתב ונחתם בלא מוקדם אף שנשתהה בין כתיבה לנתינה אין בזה חשש מוקדם כמ"ש ריש פ"ב, ע"ש, ולזה דקדק בלשונו שהרי נכתב וכו', כלומר שאין בו שום פסול, ולדעתו יכול למסור לה הגט בין על ידי עצמו בין על ידי שליח. אבל הרשב"א כתב דווקא למסור על ידי שליח מטעם

ואמרו בסוגיין [ע"ט ע"ב] שהדין שנתבאר בחצירות שהפנימית שלה והחיצונה שלו דמגורשת אינו כן בקופות, שתי קופות זו בתוך זו והפנימית שלה והחיצונה שלו וזרקו לה להפנימית אף על פי שהגיע לאויר הפנימית אינה מגורשת עד שינוח בקרקע הפנימית, דאין מחיצות כלי עשוין לאויר לשמור דאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו [רש"י], כלומר ואין האויר קונה מדין רשות, אבל מדין הגבהה קני. ויש אומרים דמשהגיע לאויר מחיצות הפנימית קנת והוי גט, רק קודם שהגיע לאויר זה אף על פי שלאויר מחיצות החיצונה הגיע אינו גט [תוספות וכ"כ הטור].

אמנם זהו דווקא כשאין להקופה החיצונה שוליים והפנימית עומדת על הקרקע, אבל כשיש שוליים לחיצונה אינו גט, דהוה ככלי של לוקח ברשות מוכר דהוה ספיקא דדינא, שם וגם כאן היא ספק מגורשת [טור], דכיון שהפנימית עומדת בהחיצונה נחשבת החיצונה כרשות הבעל אף על גב שהקופות עומדות בחצר שלה, וזהו שיטת רוב הפוסקים:

אבל הרמב"ם [פ"ה מגירושין ה"ז] כתב וז"ל, כיצד שתי קופות זו לפני מזו, החיצונה שלו והפנימית שלה, וזרק לה גיטה בתוכו, אפילו הגיע לאויר הפנימית אינה מגורשת עד שינוח על צד הקופה הפנימית. במה דברים אמורים כשהיתה מוטה על צדה ואין לה שוליים, אבל יש לה שוליים אפילו נח בקרקעיתה אינה מגורשת, שכלי האשה ברשות הבעל אינו קונה לה הגט אא"כ אינו מקפיד על מקומו. ע"כ. ומפרש שהקופות עומדות בחצר הבעל, ואזיל לשיטתו דכליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח כמ"ש בריש פ"ד ממכירה, אך אם אין לה שוליים והגט מונח על צדה אינה נחשבת כלי ואין הבעל מקפיד על מקומה.

בית שמאי אומרים פוטר אדם אשתו בגט ישן ובית הלל אוסרין ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה: גמרא במאי קמיפלגי בית שמאי סברי לא אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ובית הלל סברי אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אמר רב אבא אמר שמואל אם נישאת לא תצא ואיכא דאמרי אמר רב אבא אמר שמואל אם נתגרשה תינשא לכתחלה:

וביתר ביאור, דחיישינן שמא ישהה את הגט בידו בין כתיבה לנתינה שתיים ושלוש שנים ויהיו לה בנים ממנו בתוך הזמן, ואחר כך יגרשנה בו ולימים כשישתכח הדבר יראו זמן הגט קודם ללידת הבן ויהו סבורים שניתן לה משעת הכתיבה ויאמרו מן הפנויה נולדו והוה פגם לולד [רש"י] ואף על גב שולד כשר הוא מן הפנויה מכל מקום בזיון גדול הוא לבני אדם:

אם נתגרשה בגט ישן תנשא לכתחלה, דאינו דומה לכל פסולי דרבנן, דאין זה אלא חשש לעז קל, דאפילו נולד מן הפנויה אין בו פסול. ופירש רש"י דכשנתגרשה והלך בעלה למדינת הים תנשא לכתחלה, ע"ש, ומבואר מדבריו דרק לא מטרחינן להשיג ממנו גט מרחוק, אבל אם הוא בכאן לא

חשש מוקדם כנ"ל. ונמצא ששלוש מחלוקות בדבר, להרא"ש והטור אין היתר רק למסור בעצמו, ולהרשב"א רק על ידי שליח, ולהרמב"ם יכול לעשות כרצונו:

אמנם לכאורה קשה, דהרי הרמב"ם כתב בעצמו בפ"ט דכל נתראה עמה בין כתיבה לנתינה אף שלא נתייחד עמה חוששין לביטול הגט, וכ"ש כאן כשנתייחד עמה שיש לחוש לביטולו של גט. והתשובה בזה דחשש זה אינו אלא כשהגט כבר בידה, אבל כשאחר היחוד מוסרו לה על ידי עצמו או על ידי שלוחו הרי אין לחוש שמא ביטלו דאם היה מבטלו לא היה מוסר לה [ב"ש סק"א].

וכבר כתבנו דמלשון הרמב"ם והטור והש"ע מתבאר דכשנתגרשה בגט ישן תנשא לכתחלה אף שהבעל כאן, אבל רש"י כתב דווקא כשהלך הבעל למדינת הים, אבל אם הוא בעיר או בעיר אחרת קרובה יש להשתדל להשיג גט אחר [וכ"כ הר"ן] ולמעשה יש להחמיר כדעת רש"י [ים של שלמה סי' י"א]:

דף פ' ע"א

וכן אמר להו רב הונא לספריה כי יתביתו בשילי כתובו בשילי ואף על גב דמימסרן לנו מילי בהיני וכי יתביתו בהיני כתובו בהיני ואף על גב דמימסרן לנו מילי בשילי.

וכן הוא בשולחן ערוך [אבן העזר סימן קכ"ח סעיף א'] צריך להזכיר בגט שם המקום שהעדים עומדים שם בשעת חתימה: למנין שאנו מונין בו כאן במתא פלונית; ואם שינה והזכיר שם מקום אחר, פסול; ואם נשאת, לא תצא. אבל על מקום עמידת הסופר בשעת כתיבה, אין לחוש. לפיכך אם נכתב במקום אחד ונחתם במקום אחר, יזכיר שם המקום שנחתם בו. ויש אומרים שגם על מקום עמידת הסופר יש להקפיד, וצריך שיעמדו הסופר והעדים במקום אחד.

אמנם מלשון הגמרא משמע דקאי על מקום כתיבת הגט, היכן שהסופרים נמצאים. ובאמת מצאנו בזה מחלוקת ראשונים, דדעת התוספות והרא"ש והטור וכן משמע מהרמב"ם דעיקר הקפידא הוא על מקום העדים ולא על מקום הסופר, דמאי חששא יש בסופר, אבל בעדים הוה תקנה טובה מפני קיום העולם שמא יצא עליו ערער שנדע מי הם העדים כדי שנוכל לקיימו על ידם [לבוש], ואם לא נכתוב שם העיר מי יודע מי המה העדים הלא הרבה יוסף בן שמעון יש בעולם.

אבל יש מגדולי ראשונים [סמ"ג וסה"ת והגהמ"י פ"א] דס"ל דגם על מקום עמידת הסופר יש להקפיד, וכן משמע פשטא דלישנא דגמרא. והנה לדעה ראשונה אם הסופר כותב בטבריא והעדים חותמים בצפורה יש לכתוב צפורה בגט, ולדעה זו צריכים כולם להיות במקום אחד, דאי אפשר בעניין אחר. וזה וודאי דאין לכתוב מקום עמידת הסופר לבד ומקום עמידת העדים לבד, דלא היתה התקנה כך ובהכרח שיהיו במקום אחד. וכתב ערוך השולחן לבאר טעמם של בעלי דעה זו, דהא

באמת כל הגט הוא לשונו של הבעל, ומקום הבעל מתבאר בהגט, וא"כ אין עניין כלל להזכיר מקומות העדים ג"כ, אלא משום דענייני הגט צריכים להיות מבוררים מפני שצריכים לכתוב ולחתום לשמו ולשמה, לפיכך יש לברר באיזה מקום כתבו וחתמו העניין הגדול הזה, וכשם שבהכרת האיש והאשה גם הסופר צריך להכירם, כמו כן לעניין המקום שעומדים בו שוה הסופר להעדים. ודעה ראשונה סוברת דלא דמי להכרה שבהכרה להכירם כיון שצריך לכתוב לשמו ולשמה ואם לא יכירם אין זה כלשמו וכלשמה, אבל מקום עמידתו אינו עניין כלל. [ועיין ב"ש סק"ד] ועוד דהאמת דהגט הוא לשון הבעל, אבל הרי הוא כותב למנין שאנו מונין ומדבר עם העדים לכן כותבין מקום העדים [ב"ש סק"א] אבל עם הסופר אינו מדבר אלא הוא שלוחו לכתוב.

ואם לא נכתב כלל מקום עמידת העדים והסופר הסכימו גדולי האחרונים [ב"ש וגט פשוט ותורת גיטין] דהגט כשר, דוודאי לא היתה תקנת חכמים לפסול הגט מפני זה, ולא דמי לאין בו זמן שיש לחוש לקלקול, אבל בזה אין שום חשש לקולא אלא תקנה טובה היא כמ"ש. ודבר פשוט הוא שאם עדיין לא ניתן הגט ויש שהות לחזור ולכתוב גט אחר עם מקום עמידתם דיש לכתוב גט אחר:

ואף דכל דבר שא"צ להזכיר אם שינה לא פסיל [תוס' פ' ד"ה ושם], מכל מקום בשינוי מקום עמידת העדים פסול, דכלל הנ"ל אינו אלא בדבר שאין השקר מוכח מתוכו, כגון בשינוי מקום הלידה שהיה מנהגם לכתוב דלאו כ"ע ידעי באיזה מקום נולד ואין זה דבר הניכר, אבל במקום עמידת העדים דהשקר מוכח מתוכו שיבואו להזים את העדים ויאמרו עידי שקר הם שהרי עמנו היו במקום פלוני, וודאי פוסל השינוי אף על גב דהחטרון אינו מעכב [גט פשוט].

לפיכך התבאר בשולחן ערוך שהבאנו דאם שינוי מקום עמידתם וכתבו שנכתב במקום אחר הגט פסול, אפילו בשעת הדחק [שם], ואם נשאת לא תצא ככל פסולי דרבנן. זהו דעת הרמב"ם והרא"ש, אבל הטור הביא דעת רבינו חננאל וכתב, שינה מקום עמידת העדים, כתב רבינו חננאל שאם ניסת בו הולד ממזר וכן כתב הרמ"ה שאפילו אם נשאת תצא, אבל הולד כשר מן השני אבל מן הראשון כשהחזירה בלא גט מהשני הוי ממזר. ולא נראה לא"א הרא"ש ז"ל. ור"ת פסק שהולד כשר אבל לא תנשא בו לכתחלה ולפירוש"י תנשא בו לכתחלה וכן הוא דעת רב אלפס. עכ"ל. ור"ל כשכבר ניתן הגט:

ומ"ש ר"ח הולד ממזר וודאי אין פירושו שיהא מותר בממזרת גמורה דהא אינו אלא מדרבנן אלא כוונתו ממזר מדרבנן [ב"ח], דס"ל דזה מקרי משנה ממטבע שטבעו חכמים והולד ממזר מדבריהם, והראשון כשהחזירה בלא גט מהשני הולד ממזר דאורייתא דכיון דמן התורה היא מגורשת גמורה הויין קדושי שני קדושי גמורים. ויש מי שחששו לדעת הרמ"ה דתצא [ב"ש סק"ג ותורת גיטין]. וכתב ערוך השולחן דצריך להתיישב בזה שהרי כתבו שגם רב האי גאון ס"ל כפסק הש"ע:

חזקה וודאית שאין אדם עושה באשתו בעילת זנות אחרי שבידו לעשותה ביאת מצוה, ולפיכך היא מקודשת בחזקת קדושי וודאי [רמב"ם פ"י מגירושין הי"ז]:

ומבואר להדיא מלשון הרמב"ם והטור שלא בקדושי ספק מחזקינן לה אלא בקדושי וודאי, ונ"מ דאם קבלה קדושין מאחר אין הקדושין תופסין [ב"ח וב"ש סק"ג]. אמנם דבר פשוט הוא שחזקה זו שאין אדם עושה באשתו בעילת זנות אינו אלא כשאין עבירה בביאה זו, ולכן אם היא נדה שעובר באיסור כרת או שהוא כהן ואסור לו להחזיר גרושתו או שבא עליה אחר שנשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה, וכן אם יש לו עתה אשה אחרת ובמקום שאסור לישא שתי נשים לא אמרינן חזקה זו [מל"מ פ"י הי"ח ובאה"ט בשם כמה גדולים] ומכל מקום י"א דאם רק קדושין תופסין בה יש לחוש לקדושין [שם בשם כנה"ג], ואף שלא נראה כן מכל מקום יש לילך בזה לחומרא להצריכה גט ממנו, ופשיטא שאם קבלה קדושין מאחר שצריכה ממנו גט. וכלל גדול הוא באיסור אשת איש שא"א לברר הדין להדיא מהש"ס יש לילך לחומרא בכל צד.

וכל זה הוא כשידענו שבא עליה, אבל אם לא ידענו שבא עליה רק נתייחדה עמו בפני עדים והשני עדים היו כאחד והוא והיא ראו את העדים, בזה יש חילוק בין אירוסין לנשואין, שאם נתגרשה מן הנשואין אמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה ומסתמא בא עליה דגייסי בהדדי, אבל אם היא מגורשת מן האירוסין דלא גייסי בהדדי לא אמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה. אמנם אם אנו רואים דגייסי אהדדי שמכירין זא"ז ברמיזות וקריצות ויש להם התקרבות רב דינה כנשואה וחישינן לקדושין:

ואף גם מן הנשואין אין אומרים שבא עליה בוודאי ולחושבם קדושי וודאי אלא הם קדושי ספק לענין שצריכה ממנו גט, אבל אם קידשה אחר צריכה גט גם מהשני. וכ"כ הרמב"ם חוששין לה שמא נבעלה דמשמע חששא בעלמא, וכ"כ הטור והש"ע. ואף שמלשון רש"י לא נראה כן, שכתב כיון דראו שנתייחדו א"צ עדות של ביאה גדול מזה, וודאי אנו סהדי כיון דגייסי אהדדי לא פירשו זמ"ז. עכ"ל, מכל מקום העיקר לדינא כנ"ל ובפרט שזהו לחומרא:

כתב הרמב"ם [שם הלכה י"ט], הורו מקצת הגאונים שכל אשה שתבעל בפני עדים צריכה גט חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכו' ואין ראוי לסמוך עליהם שלא אמרו חכמים חזקה זו אלא באשתו שגירשה בלבד או במקדש על תנאי ובעל סתם שהרי אשתו היא ובאשתו היא שחזקתו שאינו עושה בעילת זנות עד שיפרש שהיא בעילת זנות או יפרש שעל תנאי הוא בועל, אבל בשאר הנשים הרי כל זונה בחזקת שבעל לשם זנות עד שיפרש כי הוא לשם קדושין וכו'. עכ"ל. וכן כתב הרא"ש סוף פרקין ז"ל, אבל אם ראו עדים שבעל אשה דעלמא אין חוששין לקדושין דהא אמר ר"א פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולא אמרינן שבעל לשם קדושין ולא מפליג בין בעל לפני עדים ובין בעל שלא בפני עדים, וכן נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו ולא חיישינן שמא בעל לשם קדושין והוי אשת אביו, וכ"כ הרמב"ם ז"ל. עכ"ל. וכ"כ הרשב"א והר"ן ז"ל שם, וכ"כ הטור והש"ע, ורק במרדכי [פ"ג דקדושין] חשש לזה, ע"ש:

ומה נקרא שינוי, יש מי שאומר דשינוי מקרי לא לבד שינוי גמור שכתב עיר אחרת אלא אפילו כתב שם אותה העיר בשינוי, כמו עיר תונס שכתב תנס, או עיר ליפאנטו שכתב ליפונאט הגט פסול [גט פשוט סק"ג] וכן כתב הנודע ביהודה [קמא אה"ע סי' פ"ז] בעיר ששמה פילטץ וכתבו פילץ דהוה שינוי שם ויש שינויים דאין להקפיד בהם כולי האי בדיעבד או במקום עיגון ושעת הדחק [גט פשוט] כמו בקושטנדינא שכתב קושטנטינא ט' במקום ד' או שכתב קושטאנטיין כשר דאין השינוי נרגש כל כך, אבל תנס ותונס השינוי נרגש וכן עיר אישקופי שלא כתבו היוד אחר האל"ף והכשירו [שם] ולכן היושבים על מדין ידקדקו בהשינויים איזה להכשיר ואיזה לפסול [שם] אמנם יש מהגדולים דס"ל דאלו השינויים לא נידונם כשינוי אלא כלא כתב כלל שם המקום וכן נראה [בית מאיר]:

וכתב ערוך השולחן, ובאמת נראה דאם לפי קריאת הקורא נראית כעיר אחרת לגמרי וודאי הוה שינוי, אבל אם לפי קריאתו מכיר שהיא העיר אלא שנכתבת בשיבוש אין חשש בזה לפסול בדיעבד, ולפ"ז הכל תלוי לפי הבחנת הב"ד.

דף פ"א ע"א

ילמדנו רבינו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו ויושבת תחתיו ומשמשתו מהו וכו'.

ענייני קול וביטולו יבוארו אי"ה לקמן סוף פרק בתרא.

המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי בית שמאי אומרים אינה צריכה הימנו גט שני ובית הלל אומרים צריכה הימנו גט שני.

ובגמרא נאמרו כמה אופנים באיזה אופן הצריכוהו בית הלל גט שני. ובשולחן ערוך [אבן העזר סימן קמ"ט סעיף א'] פסק, המגרש את אשתו, וחזר ובעלה בפני עדים, (או שגלוי לכל שבא עליה, כגון שנשאה) (הר"ן פרק כל הגט) קודם שתנשא לאחר, בין שגירשה מן הנשואין בין מן האירוסין, הואיל ואשתו היתה, הרי זו בחזקת שהחזירה ולשם קידושין בעל ולא לשם זנות. ואפילו ראו שנתן לה מעות, שחזקה היא שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי בידו לעשותה בעילת מצוה. לפיכך הרי זו מקודשת קדושי ודאי, וצריכה ממנו גט שני.

[סעיף ה'] לא אמרו חזקה זו דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, אלא באשתו שגירשה או במקדש על תנאי ובעל סתם, שהרי אשתו היא ובאשתו היא שחזקתו שאינו עושה בעילת זנות עד שיפרש שהיא בעילת זנות או שיפרש שעל תנאי הוא בועל; אבל שאר כל הנשים בחזקה שבעל לשם זנות, עד שיפרש שבעל לשם קידושין.

ובערוך השולחן האריך בזה יותר וכתב, המגרש את אשתו בין מן האירוסין בין מן הנשואין ובא עליה אח"כ בעדים קודם שנשאת לאחר, צריכה ממנו גט שני שוודאי בעל לשם קדושין [טור] שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, הואיל שהיתה אשתו ה"ז בחזקת שהחזירה ולא בעל לשם זנות. ואפילו ראו אותו שנתן לה מעות אין אומרים שאתנן הוא, שדבר זה הוא